

GÖÇ: BİYOPSİKOSOSYAL YANSIMALAR

EDİTÖR
Berna ERSOY ÖZCAN

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Yayınevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-251-4	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Göç: Biyopsikososyal Yansımalar	Yayıncı Sertifika No 47518
Editör Berna ERSOY ÖZCAN ORCID iD: 0000-0001-6825-8073	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code SOC007000
	DOI 10.37609/akya.3440

Kütüphane Kimlik Kartı
Göç-Biyopsikososyal Yansımalar / ed. Berna Ersoy Özcan.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
168 s. : tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve Dizin var.
ISBN 9786253752514

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Yayınevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Göç insanların zorunluluk veya tercihlerinden öte toplumların yaşadığı bir gerçekliktir. Yalnız yer değiştirme olmayan göç, yaşamları biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden etkileyen çok boyutlu bir olgudur. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu olgu, zamanla her dönem içinde sosyal, ekonomik ve politik dinamiklerle şekillenmiş ve günümüzde toplumların hayatını, kültürleri ve bireysel deneyimleri yeniden şekillendirmektedir. Göçün sadece coğrafi bir hareketlilik olmadığını, ayrıca biyopsikososyal etkiler oluşturduğunu anlamak büyük önem taşımaktadır.

“Göç: Biyopsikososyal Yansımalar”, kitabı insan üzerindeki göçün etkilerini bir bütün olarak ele alırken, bireylerin ve toplulukların yaşadıkları deneyimleri, karşılaştığı zorlukları ve bu süreçteki dönüşümleri anlamaya yönelik multidisipliner bir bakış açısı sunmaktadır. Kitap, göç yaşayan bireylerin beslenme, üreme, ruhsal sağlığa etkilerinden, sosyal farklılıklar ve toplumsal uyumlarına, barınma sorunlarına, göçmen işçilerin sorunlarından, çocuk işçilere, ebeveyn göçünün ardında kalan çocuklardan, iklim krizi kaynaklı göçe ve travma sonrası göçmenlerle çalışan profesyonellerde ikincil travmaya kadar geniş bir yelpazede incelemeler yapmaktadır.

Göçmenlerin göç öncesi, göç sırası ve sonrasında karşılaştığı travmalar, belirsizlik, zorlu yaşam koşulları, kötü beslenme, kimlik ve aidiyet problemleri, sosyal dışlanma, işsizlik ve ekonomik zorluklar gibi meseleler göç sürecinin biyopsikososyal yönlerini anlamada önemli açılımlar sağlamaktadır. Ayrıca, bu kitabın amacı, göç olgusunun yalnızca bir ekonomik ve siyasi bir toplum sorunu olarak değil, insanların subjektif deneyimlerinin, toplumsal bağlarının ve kültürel kimliklerin yeniden şekillendiği bir süreç olarak anlaşılması gerektiğini vurgulamaktır.

Kitap, akademisyenlere, araştırmacılara, politika yapıcılara ve göçmenlerle çalışan sağlık profesyonellerine, göçün etkilerini anlamaları ve bu alanda daha etkili stratejiler geliştirmeleri, yeni araştırmalara ışık tutmayı ve bu alanda yapılacak çalışmalara ilham kaynağı olmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, kitap göçün yansımalarını anlamada göçmenlerin yaşadığı deneyimlerin birbiriyle ne kadar ilişkili olduğunu ve bu sorunların bireylerde biyopsikososyal etkilere yol açtığını fark ederek toplumun genel sağlığına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Göç, bireylerin ve toplumların yaşamlarının yeniden şekillendirilmesinde, göç sürecinin tüm boyutlarıyla daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması gerektiği inancıyla sunulmuştur.

Kitaba kıymetli bilgi ve deneyimleriyle katkı sağlayan bütün bölüm yazarlarına en içten teşekkürlerimi sunarım.

Berna ERSOY ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Göç ve Beslenme1 <i>Sevgi ÇAĞALTAY KAYAOĞLU</i>
BÖLÜM 2	Göç ve Üreme Sağlığı19 <i>Meryem ERDOĞAN ACAR</i>
BÖLÜM 3	Göç ve Ruh Sağlığı Sorunları29 <i>Berna ERSOY ÖZCAN</i>
BÖLÜM 4	Toplum Sağlığı Çerçevesinde Göçmenlerin Barınma Hakkı.....55 <i>Pelin ŞATIROĞLU GÜLDALI</i>
BÖLÜM 5	Göçmenlerin Sosyal Farklılıkları ve Toplumsal Uyumları77 <i>Kübra GÜMÜŞTEKİN</i> <i>Abdullah IŞIK</i> <i>Umut Uygur GÖNENER</i>
BÖLÜM 6	Ebeveyn Göçü ve Geride Kalan Çocuklara İlişkin Risk Faktörleri.....89 <i>Çetin ÇOBAN</i>
BÖLÜM 7	Göçmen İşçilerin Karşılaştığı Sorunlar ve Toplum Sağlığı99 <i>Fatih DENİZ</i> <i>Süleyman Enes HACIBEKTAŞOĞLU</i>
BÖLÜM 8	Türkiye’de Göçmen Çocuk İşçiler Sorunu: Kayıp Bir Kuşak117 <i>Süleyman Enes HACIBEKTAŞOĞLU</i> <i>Fatih DENİZ</i>
BÖLÜM 9	İklim Krizi Kaynaklı Göç ve Toplum Sağlığı133 <i>Yunus KARA</i>
BÖLÜM 10	Travmadan Kurtulan Göçmenlerle Çalışan Profesyonellerde İkincil Travmatik Stres Tepkileri145 <i>Filiz ER</i>

YAZARLAR

**Dr.Öğr.Üyesi Meryem ERDOĞAN
ACAR**
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Çetin ÇOBAN
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Fatih DENİZ
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği
Bölümü

Doç.Dr. Filiz ER
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Umut Uygur GÖNENER
Sinop Üniversitesi Disiplinlerarası
Çevre Sağlığı Yüksek Lisans
Öğrencisi

Araş.Gör. Pelin ŞATIROĞLU GÜLDALI
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Kübra GÜMÜŞTEKİN
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü

**Dr.Öğr.Üyesi Süleyman Enes
HACIBEKTAŞOĞLU**
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği
Bölümü

Doç.Dr. Abdullah IŞIK
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Yunus KARA
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

**Dr.Öğr.Üyesi Sevgi ÇAĞALTAY
KAYAOĞLU**
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Dr.Öğr.Üyesi Berna ERSOY ÖZCAN
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

GÖÇ VE BESLENME

Sevgi ÇAĞALTAY KAYAOĞLU¹

GİRİŞ

Göç, insanlık tarihi boyunca toplumların demografik, sosyal ve kültürel yapısını şekillendiren en önemli olgulardan biri olmuştur. Ancak modern dünyada göçün yalnızca demografik etkileri değil, aynı zamanda bireylerin ve toplumların sağlık durumları üzerindeki sonuçları da dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, göçmenler arasında yaygın olarak görülen yetersiz ve dengesiz beslenme hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çözülmesi gereken önemli bir halk sağlığı problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. (1)

Yetersiz ve dengesiz beslenme, göçmen topluluklarda özellikle savunmasız gruplar üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri, zeka gelişimindeki yetersizlikler, anne ve bebek ölüm oranlarının artışı, bulaşıcı hastalıkların daha kolay yayılması ve şiddetli seyretmesi gibi olumsuz sağlık durumları, göçle birlikte artış göstermektedir. Kronik hastalıkların erken yaşlarda ortaya çıkması ve kötü prognoz göstermesi de bu süreçte dikkat çeken diğer olumsuzluklardır (2).

Göçün bireylerin beslenmesi üzerindeki etkisi, göç türüne bağlı olarak farklılık göstermektedir. Daha iyi yaşam koşullarına erişmek amacıyla yapılan gönüllü göçler, bireylerin ve ailelerin yerleşik düzene daha hızlı adapte olmasını sağlamaktadır. Bu tür göçlerde beslenme üzerindeki başlıca etki, yeni çevrenin beslenme kültürüne uyum sağlama süreci olarak gözlemlenmektedir. Ancak, zorunlu göçlerde durum çok daha karmaşıktır. Çoğu zaman ani ve plansız gerçekleşen bu göçlerde, gıda güvencesinin ve güvenliğinin sağlanamaması, göçmenlerin beslenme durumunu doğrudan olumsuz etkilemektedir (3).

Zorunlu göçlerin beslenme üzerindeki etkileri, vitamin eksiklikleri, anemi, çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri, bulaşıcı hastalıkların artışı ve kronik hastalıkların

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, sckayaoglu@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8779-4127

de zayıflatmaktadır. Psikososyal etkiler de göçmenlerin beslenme sorunlarıyla yakından ilişkilidir. Yetersiz beslenme ve geçim sıkıntıları, bireylerde stres, depresyon ve kaygı gibi zihinsel sağlık sorunlarına yol açabilmekte, bu da göçmenlerin toplumsal entegrasyon süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, göçmenlerin karşılaştığı sosyal adalet ve eşitsizlik sorunları, beslenme ihtiyaçlarının yeterince karşılanamamasını pekiştirmekte, sağlık hizmetlerine erişimde engeller yaratmaktadır.

Tüm bu sorunlar, bireysel düzeyde görülen sağlık sonuçlarının ötesinde, toplumların sağlık sistemlerine ciddi bir yük getirmekte ve ekonomik sürdürülebilirliği tehdit etmektedir. Göçmenlerin beslenme sorunlarının çözümü, yalnızca bireylerin refahını artırmakla kalmayıp, toplumlar arası eşitsizlikleri azaltarak sosyal uyumu ve toplumsal dayanışmayı güçlendirecek bir unsur olarak da önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak, göçmenlerin beslenme sorunları, halk sağlığını hem bireysel hem de toplumsal düzeyde etkileyen, çözümü için bütüncül yaklaşımlar gerektiren bir öncelik alanıdır. Bu bağlamda:

- Multidisipliner yaklaşımlar benimsenerek, farklı disiplinlerden uzmanların ortak çalışmaları teşvik edilmelidir.
- Sürdürülebilir halk sağlığı politikaları geliştirilmeli, bu politikalar göçmenlerin kültürel, ekonomik ve sosyal bağlamlarını dikkate alarak uygulanmalıdır.
- Kapsayıcı sosyal destek mekanizmaları oluşturulmalı; göçmenlere yönelik beslenme eğitimleri, gıda yardımları ve sağlık hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Veri tabanlı çözümler için araştırma ve değerlendirme süreçleri güçlendirilmelidir. Göçmenlerin ihtiyaçlarının doğru analiz edilmesi, etkin müdahalelerin planlanmasında kritik rol oynamaktadır.

KAYNAKLAR

- 1- FAO. Migration, Agriculture and Rural Development: Addressing the Root Causes of Migration and Harnessing Its Potential for Sustainable Development. 2022.
- 2- World Health Organization. Nutrition in Emergencies: A Handbook for Effective Response. 2021.
- 3- United Nations High Commissioner for Refugees. Global Trends: Forced Displacement in 2019. 2020.
- 4- UNICEF. Malnutrition and its Impact on Child Development in Migrant Populations. 2020.
- 5- Özdemir D. Türkiye'de bölgelerarası iç göç hareketlerinin belirleyicileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2018; 22(3): 1337-1349 <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisosbil/issue/39594/450978>
- 6- Erol M, Ersever OG. Göç krizi ve göç krizine müdahale. Kara Harp Okulu Bilim. 2014; 24(1): 47-68. <https://dergipark.org.tr/en/pub/khobilim/issue/34212/378196>
- 7- Miller MJ, Castles S. Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. B.U. Bal, İ. Akbulut, trans. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları; 2008.
- 8- Çafa İ. Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Yunanistan Göçmenlerinin Mutfak Kültürü [Yüksek Lisans Tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2021.

- 9- Yüce Y. Türkiye'de İkamet Eden Suriyelilerin Kültürel Uyum Sürecinin John W. Berry'nin Kültürleşme Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi: Aydın İli Efeler İlçesi Örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Bandırma: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2021.
- 10- Tamer M. Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. 2020;7(60):2808-2818.
- 11- Çelik S. Göç ve Ekonomik Fırsatlar: Günümüz Türkiye'sinde Bireysel Göç Dinamikleri. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 2022;10(2):35-50.
- 12- Oral B, Çetinkaya F. Sosyolojik bir olgu olarak göç tanımı, nedenleri ve göç kuramları. *Türkiye Klinikleri Journal of Public Health Special Topics*. 2017;3(1):1-8.
- 13- Akkaş İ, Laleli O. Türkiye'deki kırdan kente göçün sosyal ve ekonomik nedenleri: Erzincan ili merkez ilçesi örneği. *Muhakeme Dergisi*. 2019; 2(1): 44-59. <https://doi.org/10.33817/muhakeme.533176>
- 14- Sukan B, Akbulut G. Zorunlu Göçün Gıda Güvencesi ve Beslenme ile İlişkisi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*. 2022;50(3):74-83.
- 15- McAuliffe M, Triandafyllidou A, eds. *World Migration Report 2022*. Geneva: International Organization for Migration; 2021.
- 16- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. *Göç ve Sağlık*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı; 2019.
- 17- Calder PC, Carr AC, Gombart AF, Eggersdorfer M. Optimal nutritional status for a well-functioning immune system is an important factor to protect against viral infections. *Nutrients*. 2020;12(4):1181.
- 18- United Nations. *Universal Declaration of Human Rights*. Accessed October 6, 2024. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- 19- Kara E. Göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2023;(34):420-442. <https://doi.org/10.15182/diclesosbed.1296540>
- 20- Borlu A, Ener D. Göçlerin toplum beslenmesine etkileri. *Türkiye Klinikleri Public Health-Special Topics*. 2017;3(1):22-26.
- 21- Holmboe-Ottesen G, Wandel M. Changes in dietary habits after migration and consequences for health: A focus on South Asians in Europe. *Food & Nutrition Research*. 2012;56(6):1-13.
- 22- Wandel M, Råberg M, Kumar B, Holmboe-Ottesen G. Changes in food habits after migration among South Asians settled in Oslo: the effect of demographic, socio-economic and integration factors. *Appetite*. 2008;50(2):376-385.
- 23- Cason K, Sergio NM, America CM. Food choices, food sufficiency practices, and nutrition education needs of Hispanic migrant workers in Pennsylvania. *Topics in Clinical Nutrition*. 2006;21(2):145-159.
- 24- Goulão B, Osvaldo S, Isabel do C. The impact of migration on body weight: a review. *Cadernos de Saúde Pública*. 2015;31(2):229-245.
- 25- Orhan D, Etlan E. Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 2009;6(2):472-491.
- 26- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). *Global Trends: Forced Displacement in 2022*. 2022.
- 27- Alcantara L. Food Security and Migration: The Impact of Forced Displacement on Nutrition. *International Journal of Migration*. 2018;15(3):112-130.
- 28- Borlu A, Ener M. Mülteci ve sığınmacılarda beslenme sorunları ve halk sağlığına etkileri. *Halk Sağlığı Dergisi*. 2017.
- 29- Akın Ö, Altınsoy C. Göçmen kadınların beslenmeye dair sorunları. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;6(3):116-126.
- 30- World Health Organization (WHO). *Food Security and Nutrition*. 2020.
- 31- Food and Agriculture Organization (FAO). *The State of Food Security and Nutrition in the World 2022*. Rome: FAO; 2022.

- 32- Hernandez DC, Reesor L, Murillo R. Food insecurity and adult overweight/obesity: Gender and race/ethnic disparities. *Appetite*. 2017;117:373-378.
- 33- Vahabi M, Damba C. Perceived barriers in accessing food among recent Latin American immigrants in Toronto. *International Journal of Equity in Health*. 2013;12(1):1-11.
- 34- Işık A. Sosyal Hizmette Çokkültürcülük: Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Süreci. Ankara: SABEV Yayınları; 2020.
- 35- İlkyay HÖ, Özkan N. Yetişkin bireylerde COVID-19 pandemisi sürecinin besin güvenencesizliğine etkilerinin değerlendirilmesi: Bir Türkiye örneği. *Beslenme ve Diyet Dergisi*. 2023;51(3):46-57.
- 36- Nielsen M, et al. Refugees and food insecurity: A study of Syrian refugees in Germany. *Journal of Migration and Health*. 2019;1:100022.
- 37- Robinson C, et al. Halal food and Muslim populations: A cross-national comparison. *Food Policy*. 2007;32(4):344-353.
- 38- Graham L, Telford R, Rogers P. Ensuring safe food in humanitarian crises: A review of global practices and policies. *Food Security Journal*. 2016;10(4):671-684.
- 39- World Food Programme (WFP). Zaatari Refugee Camp Report: Food Insecurity and Vulnerability. United Nations; 2018.
- 40- Kaya B, Arslan S, Yılmaz A. Türkiye'deki mülteci kamplarında bulaşıcı hastalıklar ve sağlık sorunları. *Türk Halk Sağlığı Dergisi*. 2020;25(3):102-110.
- 41- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). Suriye'den gelen sığınmacılar üzerine yapılan saha çalışması raporu. 2018.
- 42- Turkish Grain Board (TGDF). Survey on food security and access to nutrition in rural Turkey. 2023.
- 43- Satia-Abouta J, Patterson RE, Neuhauser ML, Elder JP. Cultural influences on food choices in a multiethnic community. *Journal of the American Dietetic Association*. 2002;102(5):657-661. [https://doi.org/10.1016/S0002-8223\(02\)90224-3](https://doi.org/10.1016/S0002-8223(02)90224-3)
- 44- World Health Organization (WHO). Malnutrition. Accessed October 10, 2024. <https://www.who.int/news-room/factheets/detail/malnutrition>
- 45- Food and Agriculture Organization (FAO). The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Rome: FAO; 2021.
- 46- FAO, IFAD, UNICEF, WFP, WHO. The State of Food Security and Nutrition in the World 2024 – Financing to end hunger, food insecurity and malnutrition in all its forms. Rome; 2024.
- 47- Baauw A, Kist-van Holthe J, Slattery B, et al. Health needs of refugee children identified on arrival in reception countries: A systematic review and meta-analysis. *BMJ Paediatrics Open*. 2019;3(1).
- 48- SMART. Nutrition in Times of Crisis: Lebanon National Nutritional SMART Survey Report. 2021. Accessed October 10, 2024. <https://reliefweb.int/report/lebanon/nutrition-times-crisis-lebanon-national-nutritional-smart-survey-report-august>
- 49- Türk Tabipleri Birliği (TTB). Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu. 2014. <https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf>
- 50- Şimşek Z, Doğan F, Hilali NG, Özek B. Bir il merkezinde yaşayan 15-49 yaş evli Suriyeli kadınlarda üreme sağlığı göstergeleri ve hizmet ihtiyacı. 18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı. 2015:232-233.
- 51- Kara P, Nazik E. Effect of migration on women and children health. *Gümüşhane University Journal of Health Sciences*. 2018;7(2):58-69.
- 52- Altınpınar T, Gülçubuk B. Living and working conditions in Polatlı district of Ankara: Women agricultural workers. *Tarım Bilimleri Dergisi*. 2004;10(1):59-66.

GÖÇ VE ÜREME SAĞLIĞI

Meryem ERDOĞAN ACAR¹

GİRİŞ

Son yıllarda evlerinden göç eden insanların sayısı İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en yüksek seviyeye ulaştı. Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, her gün yaklaşık 34.000 kişinin yerinden edildiğini ve dünya genelinde toplamda 65 milyon insanın evlerini terk etmek zorunda kaldığını ve bunların yaklaşık 21 milyonunun çocuk olduğunu bildirmektedir (1). Göçmenlerin ve mültecilerin cinsel/üreme sağlığı haklarının korunması önemli halk sağlığı sorunudur. Göç daha iyi yaşam ve refah için fırsatlar sunarken, aynı zamanda heterojen insan grupları için sağlık risklerini de artırır. Bugün, dünyadaki milyonlarca uluslararası göçmenin çoğu düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşamaktadır. Bu ülkeler de olası cinsel ve üreme sağlığı sorunları olduğu için bu ülkelere bu anlamda ekstra büyük bir yük getirmektedir. Siyasi çalkantılar ve çatışmalar nedeniyle Doğu Akdeniz Bölgesi, dünyadaki mültecilerin %66'sına ve sığınmacıların %33'üne ev sahipliği yapmaktadır (2).

Göçmenler, geldikleri yeni çevrede çeşitli zorluklarla karşılaşır ve bu zorluklar sağlıklarını, özellikle de üreme sağlıklarını etkileyebilir. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi'nin yaklaşık %10'unun uluslararası göçmenlerden oluşmasına ve bazı ülkelerde %50'nin üzerine çıkmasına rağmen, bölgedeki göç ve sağlık araştırma girişimleri geleneksel olarak kısa vadeli, büyük ölçüde bir ülke alt kümesine dayalı ve genellikle çeşitli metodolojilerden yoksun olmuştur (3). Yapılan bazı çalışmalar, göçmenlerin ve sığınmacıların cinsiyete dayalı şiddet de dahil olmak üzere cinsel ve üreme sağlığı sorunlarına daha fazla maruz kaldığını göstermiştir (4, 5).

Göç nedeniyle başka sağlık sorunları da ortaya çıkmıştır. Örneğin, kadın sünneti birçok Avrupa ülkesinde güncel bir konu haline gelmiştir. Bazı mültecilerin hamilelik sırasın-

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, meryemerdogan84@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3150-5656

KAYNAKLAR

1. Larsson M. Migration - A global challenge with implications for sexual and reproductive health and care. *Sex Reprod Healthc*; 2016 Oct;9:A1. doi: 10.1016/j.srhc.2016.08.002. PMID: 27634666.
2. Egli-Gany D, Aftab W, Hawkes S, Abu-Raddad L, Buse K, Rabbani F, Low N, Onarheim K. The social and structural determinants of sexual and reproductive health and rights in migrants and refugees: a systematic review of reviews. *East Mediterr Health J*; 2021 Dec 28;27(12):1203-1213. doi: 10.26719/emhj.20.101. PMID: 35137389.
3. James R, Blanchet K, Orcutt M, Kumar B. Migration health research in the European region: Sustainable synergies to bridge the research, policy and practice gap. *Lancet Reg Health Eur*; 2021 May 15;5:100124. doi: 10.1016/j.lanpe.2021.100124. PMID: 34557825; PMCID: PMC8454651.
4. Keygnaert I, Dias SF, Degomme O, Devillé W, Kennedy P, Kováts A, De Meyer S, Vettenburg N, Roelens K, Temmerman M. Sexual and gender-based violence in the European asylum and reception sector: a perpetuum mobile? *Eur J Public Health*; 2015 Feb;25(1):90-6. doi: 10.1093/eurpub/cku066. Epub 2014 May 29. PMID: 24876179.
5. Byrskog U, Olsson P, Essén B, Allvin MK. Violence and reproductive health preceding flight from war: accounts from Somali born women in Sweden. *BMC Public Health*, 2014 Aug 30;14:892. doi: 10.1186/1471-2458-14-892. PMID: 25174960; PMCID: PMC4168062.
6. Sawadogo PM, Sia D, Onadja Y, Beogo I, Sangli G, Sawadogo N, Gnambani A, Bassinga G, Robins S, Tchouaket Nguemeleu E. Barriers and facilitators of access to sexual and reproductive health services among migrant, internally displaced, asylum seeking and refugee women: A scoping review. *PLoS One*; 2023 Sep 14;18(9):e0291486. doi: 10.1371/journal.pone.0291486. PMID: 37708137; PMCID: PMC10501608.
7. Castañeda H, Holmes SM, Madrigal DS, Young ME, Beyeler N, Quesada J. Immigration as a social determinant of health. *Annu Rev Public Health*; 2015 Mar 18;36:375-92. doi: 10.1146/annurev-publhealth-032013-182419. Epub 2014 Dec 10. PMID: 25494053.
8. Greenhalgh T. Cultural Contexts of Health: The Use of Narrative Research in the Health Sector [Internet]. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2016. PMID: 27809425.
9. International Organization for Migration (IOM). Migration and Health: Key Issues. IOM Publications. Erişim Tarihi; 28.09.2024 <https://www.iom.int/migration-health>
10. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Access to Health Care for Migrants. UNHCR Publications; Erişim tarihi;28.09.2024 <https://www.unhcr.org/>
11. Ivanova O, Rai M, Kemigisha E. A Systematic Review of Sexual and Reproductive Health Knowledge, Experiences and Access to Services among Refugee, Migrant and Displaced Girls and Young Women in Africa. *Int J Environ Res Public Health*; 2018 Jul 26;15(8):1583. doi: 10.3390/ijerph15081583. PMID: 30049940; PMCID: PMC6121882
12. Tirado V, Chu J, Hanson C, Ekström AM, Kågesten A. Barriers and facilitators for the sexual and reproductive health and rights of young people in refugee contexts globally: A scoping review. *PLoS One*. 2020 Jul 20;15(7):e0236316. doi: 10.1371/journal.pone.0236316. PMID: 32687519; PMCID: PMC7371179.
13. Arousell J, Carlbohm A. Culture and religious beliefs in relation to reproductive health. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*; 2016 Apr;32:77-87. doi: 10.1016/j.bpobgyn.2015.08.011. Epub 2015 Sep 10. PMID: 26542927.
14. Alarcão V, Stefanovska-Petkovska M, Virgolino A, Santos O, Costa A. Intersections of immigration and sexual/reproductive health: an umbrella literature review with a focus on health equity. *Social Sciences*; 2021; 10(2): 63
15. van den Akker T, van Roosmalen J. Maternal mortality and severe morbidity in a migration perspective. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*; 2016 Apr;32:26-38. doi: 10.1016/j.bpob-

- gyn.2015.08.016. Epub 2015 Sep 10. PMID: 26427550.
16. Gagnon AJ, Redden KL. Reproductive health research of women migrants to Western countries: A systematic review for refining the clinical lens. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*; 2016 Apr;32:3-14. doi: 10.1016/j.bpobgyn.2016.01.005. Epub 2016 Feb 3. PMID: 26925856.
 17. Metusela C, Ussher J, Perz J, Hawkey A, Morrow M, Narchal R, Estoesta J, Monteiro M. "In My Culture, We Don't Know Anything About That": Sexual and Reproductive Health of Migrant and Refugee Women. *Int J Behav Med*; 2017 Dec;24(6):836-845. doi: 10.1007/s12529-017-9662-3. PMID: 28620774.
 18. Hacker K, Anies M, Folb BL, Zallman L. Barriers to health care for undocumented immigrants: a literature review. *Risk Manag Healthc Policy*; 2015 Oct 30;8:175-83. doi: 10.2147/RMHP.S70173. PMID: 26586971; PMCID: PMC4634824.
 19. Fair F, Raben L, Watson H, Vivilaki V, van den Muijsenbergh M, Soltani H; ORAMMA team. Migrant women's experiences of pregnancy, childbirth and maternity care in European countries: A systematic review. *PLoS One*; 2020 Feb 11;15(2):e0228378. doi: 10.1371/journal.pone.0228378. PMID: 32045416; PMCID: PMC7012401.
 20. Carolan M. Pregnancy health status of sub-Saharan refugee women who have resettled in developed countries: a review of the literature. *Midwifery*; 2010 Aug;26(4):407-14. doi: 10.1016/j.midw.2008.11.002. Epub 2009 Jan 1. PMID: 19121552.
 21. Heaman MI, Moffatt M, Elliott L, Sword W, Helewa ME, Morris H, Gregory P, Tjaden L, Cook C. Barriers, motivators and facilitators related to prenatal care utilization among inner-city women in Winnipeg, Canada: a case-control study. *BMC Pregnancy Childbirth*; 2014 Jul 15;14:227. doi: 10.1186/1471-2393-14-227. PMID: 25023478; PMCID: PMC4223395.
 22. Gagnon AJ, Zimbeck M, Zeitlin J; ROAM Collaboration; Alexander S, Blondel B, Buitendijk S, Desmeules M, Di Lallo D, Gagnon A, Gissler M, Glazier R, Heaman M, Korfker D, Macfarlane A, Ng E, Roth C, Small R, Stewart D, Stray-Pederson B, Urquia M, Vangen S, Zeitlin J, Zimbeck M. Migration to western industrialised countries and perinatal health: a systematic review. *Soc Sci Med*; 2009 Sep;69(6):934-46. doi: 10.1016/j.socscimed.2009.06.027. Epub 2009 Aug 5. PMID: 19664869.
 23. Nybo Andersen AM, Gundlund A, Villadsen SF. Stillbirth and congenital anomalies in migrants in Europe. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*; 2016 Apr;32:50-9. doi: 10.1016/j.bpobgyn.2015.09.004. Epub 2015 Oct 19. PMID: 26545588.
 24. Mandroui A, Alsubahi N, Groot W, Pavlova M. Sexual and Reproductive Health Rights and Service Use among Undocumented Migrants in the EU: A Systematic Literature Review. *Healthcare (Basel)*; 2024 Sep 4;12(17):1771. doi: 10.3390/healthcare12171771. PMID: 39273795; PMCID: PMC11395426.
 25. Yağmur Y, AYTEKİN S. Mülteci kadınların üreme sağlığı sorunları ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*; 2018; 11(1): 56-60
 26. Keygnaert I, Guieu A, Ooms G, Vettenburg N, Temmerman M, Roelens K. Sexual and reproductive health of migrants: does the EU care? *Health Policy*; 2014 Feb;114(2-3):215-25. doi: 10.1016/j.healthpol.2013.10.007. Epub 2013 Nov 6. PMID: 24268324.
 27. Kismödi E, Corona E, Maticka-Tyndale E, Rubio-Aurioles E, Coleman E. Sexual rights as human rights: A guide for the WAS declaration of sexual rights. *International Journal of Sexual Health*; 2017; 29(sup1): 1-92
 28. Ekşioğlu A, Yücel U, Türkoğlu Ö. Göç ve Kadın Sağlığı Hizmetleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*; 2021; 5(2): 361-370
 29. Çöl M, Bilgili Aykut N, Usturalı Mut AN, Koçak C, Uzun SU, Akın A, Say L, Kobeissi L. Sexual and reproductive health of Syrian refugee women in Turkey: a scoping review within the framework of the MISP objectives. *Reprod Health*; 2020 Jun 22;17(1):99. doi: 10.1186/s12978-020-00948-1. PMID: 32571350; PMCID: PMC7310196.

GÖÇ VE RUH SAĞLIĞI SORUNLARI

Berna ERSOY ÖZCAN¹

GİRİŞ

Türk Dil Kurumu'na göre göç “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi” (1); yani bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya taşınma durumudur ve sosyal değişimin yaşandığı bir süreçtir (2). Göçmen ise yaşanan olumsuzluklar ya da koşullar sonucunda yaşadıkları yerden farklı bir yere taşınan kişilerdir. Geçmişten günümüze savaş, doğal afetler, nüfus artışı ve kıtlık gibi farklı sebeplerle insanlar göç etmişlerdir (3, 4).

Mültecilik ile sığınmacılık kavramları da bu çerçevede ele alınmalıdır; Mültecilik: 1967 Protokolü'ne göre; Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba aidiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından faydalanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, faydalanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her birey mültecidir (2,5).

Sığınmacılık: Ulusal veya uluslararası belgelere göre mülteci olarak bir ülkeye girmek isteyen ve mültecilik statüsünde yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişiler ise sığınmacılardır. Verilen sonuç olumsuz olduğunda bu kişiler ülkeden ayrılmak zorundadırlar. İnsani veya başka bir gerekçe durumunda gittiği ülkede izin verilmemişse yabancı biri gibi sınır dışına gönderilebilmektedir (2).

Küreselleşme, savaş, ekonomik fırsatlar, iç çatışmalar, yoksulluk, kitlesel nüfus hareketleri, teknolojinin gelişmesi, ulaşım ve iletişim olanaklarının artışı, çevre kirliliği, temel ihtiyaçlara erişimde zorluk gibi nedenler göçleri arttırmıştır dolayısıyla göçmen sayısı da artmaktadır (4, 6).

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, bersoyozcan@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6825-8073

psikososyal refahlarını da teşvik etmek için önleme ve sağlık teşviki konusunda daha fazla hükümet politikasına ihtiyaç duyulmaktadır.

9. Bu alanda yapılan çalışmaların çoğu kesitsel tanımlayıcı tasarımlardır (%86). Bu çalışmalar, bir popülasyonun belirli bir zamandaki anlık görüntüsüdür ve bu nedenle maruziyetin bir hastalıktan önce gelip gelmediğini veya tam tersini tanımlamaz. Araştırmanın, varış ülkesinde zaman geçtikçe “sağlıklı göçmen etkisinin” ortadan kalkmasını amaçladığı göz önüne alındığında, göçmen topluluğunda zaman içinde farklı hastalıkların evriminin analizine olanak tanıyan uzunlamasına analitik çalışmalar yürütülmelidir.
10. Yapılan araştırmalar, etnik kökenin ruhsal hastalıkların gelişimine gerçekten bir yakınlık teşkil edip etmediğini belirlemeyi amaçlamalıdır. Kullanılan değerlendirme araçlarındaki heterojenlik, elde edilen bulguların karşılaştırılabilirliğini sınırlamakta ve bazı sonuçların tartışmalı doğasını açıklığa kavuşturabilmektedir (18).

SONUÇ

Göç, ruhsal sağlık üzerinde derin ve çok boyutlu etkiler yaratabilir. Ayrımcılık, yerinden edilme, kültürel uyum sağlama, ekonomik zorluklar ve dil bariyerleri gibi çeşitli stresörlerle etkilenen göçmenlerde stres, depresyon, intihar, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), madde kullanım bozukluğu gibi ruhsal sağlık sorunları tetiklenebilir. Ayrıca, göçmenlerin ruhsal sağlıklarının olumsuz etkilenmesinde, ruh sağlığına yönelik hizmetlere erişimdeki engeller de önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin ruhsal sağlık ihtiyaçlarını daha etkili bir şekilde karşılayabilmek için kültürel duyarlılığa sahip, erişilebilir ve bütüncül bir sağlık sistemi geliştirilmesi önemlidir. Sağlık sistemi içerisinde ruh sağlığı hekimi, ruh sağlığı hemşiresi, sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi meslek elemanları disiplinlerarası yaklaşım çerçevesinde bütüncül bakımı sunmalıdır. Göçmenlerin ruh sağlığı sorunlarına yönelik yapılacak çalışmalar hem bireylerin hem de toplulukların sağlıklı entegrasyonunu destekleyerek toplumsal iyileşme süreçlerine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi (30.11.2024)
2. Solgun C, Durat G. Göç Ve Ruh Sağlığı. *Journal of Human Rhythm*. Eylül 2017;3(3):137-144.
3. Aydoğan S., Metintaş S. Türkiye'ye Gelen Dış Göç Ve Sağlığa Etkileri. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*. 2017;2(2), 37-45.
4. Çappar Y., Dönmez A. Göçmenlerde Oluşabilecek Riskler Ve Buna Yönelik Toplum Ruh Sağlığı Hemşiresinin Görevleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2024;40(1), 147-153. <https://doi.org/10.53490/egehemsire.1071113>
5. Türkoğlu O. Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2011; Cilt XXX Sayı 2.

6. Dil S., Yıldırım T. Göç ve Ruh Sağlığı. Ünsal G., Avcı D., Duran S. (Ed) *Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği El Kitabı* içinde. Akademisyen Kitabevi; 2023. p. 141-160
7. Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ., Baş, İ. Göç eden ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik değişiminin kadın ve çocuk yaşamına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2017;6 (3), 1680-1693. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/30065/309437>
8. Gadeberg AK, Montgomery E, Frederiksen HW, Norredam M. Assessing trauma and mental health in refugee children and youth: a systematic review of validated screening and measurement tools. *Eur J Public Health*. 2017;27(3):439-446. doi:10.1093/eurpub/ckx034
9. Sangalang CC, Becerra D, Mitchell FM, Lechuga-Peña S, Lopez K, Kim I. Trauma, Post-Migration Stress, and Mental Health: A Comparative Analysis of Refugees and Immigrants in the United States. *J Immigr Minor Health*. 2019;21(5):909-919. doi:10.1007/s10903-018-0826-2
10. Beşer A., Tekkaş Kerman K. Göç Eden Bireylerin Öncelikli Sağlık Sorunları ve Sağlık Hizmetine Ulaşımındaki Engeller. *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*. 2017;3(3):143-8
11. Sher L. A model Of Suicidal Behavior Among Immigrants With Psychiatric Disorders. Leo Sher, Alexander Vilens (Eds). *Psychiatry – Theory, Applications And Treatments Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees inside*. Nova Science Publishers, Inc. p. 1-8. New York 2010. ISBN 978-1-61324-748-8 (eBook)
12. Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü. [https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) Erişim tarihi (01.12.2024)
13. Çelik F. İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2006; doi: 10.18070/EUIIBFD.64962
14. Aksoy Z. Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2012; Cilt:5, Sayı:20, S.293-303.
15. Şahin İ, Düzgün O. Türkiye'ye Gerçekleştirilen Ortadoğu Kaynaklı Zorunlu Göçlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri:1979-2014 Arası. *Tesam Akademi Dergisi*. 2015;2 (2). 167 – 195
16. Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllık Raporu- 2021. <https://aybu.edu.tr/GetFile?id=1c-168fe4-c95c-447f-b3eb-8ab7d312794c.pdf> Erişim tarihi (01.12.2024)
17. Türkiye İstatistik Kurumu İç Göç İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2023-53676> Erişim tarihi (11.12.2024)
18. Bas-Sarmiento P, Saucedo-Moreno MJ, Fernández-Gutiérrez M, Poza-Méndez M. Mental Health in Immigrants Versus Native Population: A Systematic Review of the Literature. *Arch Psychiatr Nurs*. 2017;31(1):111-121. doi:10.1016/j.apnu.2016.07.014
19. Williams DR, Haile R, González HM, Neighbors H, Baser R, Jackson JS. The mental health of Black Caribbean immigrants: results from the National Survey of American Life. *Am J Public Health*. 2007;97(1):52-59. doi:10.2105/AJPH.2006.088211
20. Collazos, F., Qureshi, A., Antonin, M., & Tomás-Sábado, J. Estrés aculturativo y salud mental en la población inmigrante. [Acculturation stress and mental health in the immigrant population]. *Papeles del Psicólogo*, 2008,29, 307-315.
21. Guruge S, Butt H. A scoping review of mental health issues and concerns among immigrant and refugee youth in Canada: Looking back, moving forward. *Can J Public Health*. 2015;106(2):e72-e78. Published 2015 Feb 3. doi:10.17269/cjph.106.4588
22. Giammusso I, Casadei F, Catania N, et al. Immigrants Psychopathology: Emerging Phenomena and Adaptation of Mental Health Care Setting by Native Language. *Clin Pract Epidemiol Ment Health*. 2018;14:312-322. Published 2018 Oct 30. doi:10.2174/1745017901814010312
23. Pumariega AJ, Rothe E, Pumariega JB. Mental health of immigrants and refugees. *Community Ment Health J* 2005;41(5):581-97.
24. O'Mahony JM, Donnelly TT. The influence of culture on immigrant women's mental health care experiences from the perspectives of health care providers. *Issues Ment Health Nurs*

- 2007;28(5):453–71.
25. Ayers J.W., Althouse B.M., Allem J.P., Rosenquist J.N., Ford D.E. Seasonality in seeking mental health information on Google. *American Journal of Preventive Medicine*. 2013;44(5):520–525. doi: 10.1016/j.amepre.2013.01.012.
 26. Lee J., Hong J., Zhou Y., Robles G. The relationships between loneliness, social support, and resilience among Latinx immigrants in the United States. *Clinical Social Work Journal*. 2020;48:99–109. doi: 10.1007/s10615-019-00728-w.
 27. Nieri T, Ramachandran M, Bruckner T, Link B, Ayón C. Sanctuary city policies and Latinx immigrant mental health in California. *SSM Popul Health*. 2022;21:101319. Published 2022 Dec 20. doi:10.1016/j.ssmph.2022.101319
 28. Kim, Miyong T, Hae-Ra Han, Hye Sook Shin, Kim B. Kim, and Hochang B. Lee. “Factors Associated with Depression Experience of Immigrant Populations: A Study of Korean Immigrants.” *Archives of Psychiatric Nursing*. 2005;19: 217-225.
 29. Odera L. Kenyan Immigrant in the United States : Acculturation, Coping Strategies, and Mental Health, Steven J. Gold, Rubén G. Rumbaut. (Eds). *The New Americans Recent Immigration and American Society A Series from LFB Scholarly*. LFB Scholarly Publishing LLC, El Paso 2010. ProQuest Ebook Central ISBN 978-1-59332-413-1
 30. Brown SC, Mason CA, Spokane AR, Cruza-Guet MC, Lopez B, Szapocznik J. The relationship of neighborhood climate to perceived social support and mental health in older Hispanic immigrants in Miami, Florida. *J Aging Health*. 2009;21(3):431-459. doi:10.1177/0898264308328976
 31. Khatib HE, Alyafei A, Shaikh M. Understanding experiences of mental health help-seeking in Arab populations around the world: a systematic review and narrative synthesis. *BMC Psychiatry*. 2023;23(1):324. Published 2023 May 9. doi:10.1186/s12888-023-04827-4
 32. Stafford, M., Newbold, B.K., & Ross, N.A. Psychological distress among immigrants and visible minorities in Canada: A contextual analysis. *International Journal of Social Psychiatry*, 2010;57, 428-441. doi: 10.1177/0020764010365407
 33. Del Amo, J., Jarrín, I., García-Fulgueiras, A., Ibáñez-Rojo, V., Álvarez, D., Rodríguez-Arenas, M.A.,... Llácer, M.A. Mental health in Ecuadorian migrants from a population-based survey: The importance of social determinants and gender roles. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 201;46, 1143-1152. doi:10.1007/s00127-010-0288-x
 34. Bursztein, C., Mäkinen, I.H., Apter, A., De Leo, D., Kerkhof, A., Lönnqvist, J., ... Wasserman, D. Attempted suicide among immigrants in European countries: An international perspective. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 2012;47, 241-251. doi:10.1007/s00127-010-0336-6
 35. Kirmayer LJ, Narasiah L, Munoz M, et al. Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *CMAJ*. 2011;183(12):E959-E967. doi:10.1503/cmaj.090292
 36. Alegria M, Sribney W, Woo M, Torres M, Guarnaccia P. Looking Beyond Nativity: The Relation of Age of Immigration, Length of Residence, and Birth Cohorts to the Risk of Onset of Psychiatric Disorders for Latinos. *Res Hum Dev*. 2007;4(1):19-47. doi:10.1080/15427600701480980
 37. Johansson, B., Helgesson, M., Lundberg, I., Nordquist, T., Leijon, O., Lindberg, P., & Vingård, E. Work and health among immigrants and native swedes 1990-2008: A register-based study on hospitalization for common potentially work-related disorders, disability pension and mortality. *BMC Public Health*, 2012;12, 845. doi:10.1186/1471-2458-12-845
 38. Kokaua, J., Schaaf, D., Wells, J.E., & Foliaki, S.A. Twelve-month prevalence, severity and treatment contact of mental disorders in New Zealand born and migrant pacific participants in Te Rau Hinegaro: The New Zealand Mental Health Survey. *Pacific Health Dialog*, 2009;15, 9-17.
 39. Setia, M.S., Quesnel-Vallee, A., Abrahamowicz, M., Tousignant, P., & Lynch, J. Different outcomes for different health measures in immigrants: Evidence from a longitudinal analysis of the National Population Health Survey (1994-2006). *Journal of Immigrant and Minority Health*,

- 2012;14, 156-165. doi: 10.1007/s10903-010-9408-7
40. Roberts, A.L., Gilman, S.E., Breslau, J., Breslau, N., & Koenen, K.C. Race/ethnic differences in exposure to traumatic events, development of post-traumatic stress disorder, and treatment-seeking for post-traumatic stress disorder in the United States. *Psychological Medicine*, 2011;41, 71-83. doi: 10.1017/S0033291710000401
 41. Amad, A., Guardia, D., Salleron, J., Thomas, P., Roelandt, J.L., & Vaiva, G. (2013). Increased prevalence of psychotic disorder among third-generation migrants: Results from the French mental health in general population survey. *Schizophrenia Research*, 147, 193-195. <http://dx.doi.org/10.1016/j.schres.2013.03.011>
 42. Steinhausen, H.C., Bearth-Carrari, C., & Metzke, W.C. Psychosocial adaptation of adolescent migrants in a Swiss community survey. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 2009;44, 308- 306.doi:10.1007/s00127-008-0437-7
 43. Silove D, Mares S. The mental health of asylum seekers in Australia and the role of psychiatrists. *BJPsych Int*. 2018;15(3):65-68. doi:10.1192/bji.2018.11
 44. Schlaudt VA, Bosson R, Williams MT, et al. Traumatic Experiences and Mental Health Risk for Refugees. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(6):1943. Published 2020 Mar 16. doi:10.3390/ijerph17061943
 45. Ersoy Özcan B. Dünyada Ve Türkiyede Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği Hizmetleri. Ünsal G., Avcı D., Duran S. (Ed) *Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği El Kitabı* içinde. Akademisyen Kitabevi; 2023. p. 17-40
 46. WHO 2018. Fact Sheets On Sustainable Development Goals: Health Targets Mental Health. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/348011/Fact-sheet-SDG-Mental-health-UPDATE-02-05-2018.pdf [Erişim Tarihi: 02.02.2022].
 47. Kafes, A. Y. Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları Üzerine Bir Bakış. *Humanistic Perspective*, 2021; 3(1), 186-194.
 48. Hovey, Joseph D. Acculturative Stress, Depression, and Suicidal Ideation among Central American Immigrants. *Suicide and Life Threatening Behavior* 2000;30: 125-139.
 49. Galler D., Sher L. The Effects of Immigration on the Mental Health of Adolescents: Depression, Post-Traumatic Stress Disorder, Substance Abuse, Delinquent and Suicidal Behavior among Immigrant Youth. Leo Sher, Alexander Vilens (Eds). *Psychiatry – Theory, Applications And Treatments Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees inside*. Nova Science Publishers, Inc. p. 87-100. New York 2010. ISBN 978-1-61324-748-8 (eBook)
 50. Finch, Brian K., Reane Frank, and William A. Vega. Acculturation and Acculturation Stress: A Social-epidemiological Approach to Mexican Migrant Farm-workers' Health. *The International Migration Review*. 2004;38: 236-262. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00195.x>
 51. Ellison, Christopher G. Religion, Health, and Well-being among African Americans. *African American Perspectives*. 2001. <https://prba.isr.umich.edu/wp-content/uploads/2024/06/cellison2.pdf> Erişim tarihi (11.12.2024)
 52. Greenfield B., Daniel L., Harnden B. Immigration and Suicide: An Overview. Leo Sher, Alexander Vilens (Eds). *Psychiatry – Theory, Applications And Treatments Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees inside*. Nova Science Publishers, Inc. p. 9-20. New York 2010. ISBN 978-1-61324-748-8 (eBook)
 53. Vasey K., Manderson L. The Social And Cultural Context Of Immigration And Stress. Leo Sher, Alexander Vilens (Eds). *Psychiatry – Theory, Applications And Treatments Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees inside*. Nova Science Publishers, Inc. p. 295-311. New York 2010. ISBN 978-1-61324-748-8 (eBook)
 54. Braquehais Conesa M.D., Sher L. Post-Traumatic Stress Disorder: Integration Of Biologicaland Psychosocial Aspects. Leo Sher, Alexander Vilens (Eds). *Psychiatry – Theory, Applications And*

Treatments Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees inside. Nova Science Publishers, Inc. p. 313-320. New York 2010. ISBN 978-1-61324-748-8 (eBook)

55. American Psychiatric Association. Posttraumatic Stress Disorder. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. Bs.) içinde. (s. 271-274). American Psychiatric Publishing 2013.
56. Curtin A, Martins DC, Schwartz-Barcott D. Coping with mental health issues among older Hispanic adults. *Geriatr Nurs*. 2019;40(2):123-128. doi:10.1016/j.gerinurse.2018.07.003
57. Kim S.S., Kalman D., Gonzalez G., Ziedonis D. Substance Use Disorder Among Immigrants In The United States. Leo Sher, Alexander Vilens (Eds). *Psychiatry – Theory, Applications And Treatments Immigration And Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders And Suicidal Behavior Among Immigrants And Refugees inside*. Nova Science Publishers, Inc. p. 243-265. New York 2010. ISBN 978-1-61324-748-8 (eBook)
58. Al-Issa I: Ethnicity, immigration, and psychopathology. In: Al-Issa I, Tousignant M, eds. *Ethnicity, immigration, and psychopathology*. New York: Plenum Press, 1997; 3- 15.
59. Berry JW, Poortinga YH, Segall MH, Dasen PR: *Cross-cultural psychology: Research and application*. New York: Cambridge University Press, 1992.
60. Berry JW: Acculturation as varieties of adaptation. In: Padilla A, ed. *Acculturation: Theory, models, and some new findings* Boulder, Colorado: Westview Press, 1980; 9- 26
61. Kim SB, Lee YJ. Factors Associated with Mental Health Help-Seeking Among Asian Americans: a Systematic Review. *J Racial Ethn Health Disparities*. 2022;9(4):1276-1297. doi:10.1007/s40615-021-01068-7
62. Satinsky E, Fuhr DC, Woodward A, Sondorp E, Roberts B. Mental health care utilisation and access among refugees and asylum seekers in Europe: A systematic review. *Health Policy*. 2019;123(9):851-863. doi:10.1016/j.healthpol.2019.02.007
63. Bamgbose Pederson A, Waldron E, Burnett-Zeigler I, Clark CT, Lartey L, Wisner K. Perspectives on Mental Illness Stigma Among African Immigrant Pregnant and Post-Partum Women in an Urban Setting: A Brief Report. *Health Equity*. 2022;6(1):390-396. Published 2022 May 25. doi:10.1089/heq.2021.0135
64. Abubakar I, Aldridge RW, Devakumar D, et al. The UCL-Lancet Commission on Migration and Health: the health of a world on the move. *Lancet*. 2018;392(10164):2606-2654. doi:10.1016/S0140-6736(18)32114-7
65. Magwood O, Kassam A, Mavedatnia D, et al. Mental Health Screening Approaches for Resettling Refugees and Asylum Seekers: A Scoping Review. *Int J Environ Res Public Health*. 2022;19(6):3549. Published 2022 Mar 16. doi:10.3390/ijerph19063549

TOPLUM SAĞLIĞI ÇERÇEVESİNDE GÖÇMENLERİN BARINMA HAKKI

Pelin ŞATIROĞLU GÜLDALI¹

GİRİŞ

Barınma hakkı ekonomik yoksunluk nedeniyle konuta dair giderleri karşılayamayan ya da gelirinin büyük kısmını konutun giderlerine harcamak zorunda kalan, uygun fiyatlı ve yaşanabilir konuta erişimde sorun yaşayan, evsizlik riskiyle karşı karşıya olan birey ve ailelere yeterli konuta erişebilme kolaylığı sağlanmasıdır. Yeterli konut ise karşılanabilir, yaşanabilir, erişilebilir, ulaşım hizmetleri ve kentsel hizmetlerin sunulduğu, kültürel yaşantıya uygun, güvenceli konutu ifade etmektedir. Barınma hakkı tarihsel olarak ilk önce sağlık hakkıyla ilişkilendirilmiş ardından sosyal bir hak olarak değerlendirilmiştir. Yoksul ve dezavantajlı birey ve ailelerin karşılanabilir, insan onuruna uygun, yeterli altyapı ve donanımına sahip, kente ulaşım hizmetlerinin olduğu, içinde yaşayan herkese belli oranda mahremiyet sağlayan, güvenli konuta erişim hakları bulunmaktadır. Barınma hakkı çeşitli uluslararası sözleşmelerle garanti altına alınmış ve bu sözleşmelere taraf olan devletlere özellikle yoksul ve dezavantajlı grupların yeterli konuta erişebilmeleri için bazı sorumluluklar yüklenmiştir. Konut insanları yalnızca fiziksel tehditlerden korumakla kalmayıp belli bir güvenlik duygusu, aidiyet ve mahremiyet sağlamakta, içinde barınanların hem kendi aralarındaki hem de sosyal dünya ile ilişki biçimlerini ve iletişim süreçlerini belirleyen bir öneme sahiptir. Konutun fiziksel özellikleri içinde barınanların bedensel ve ruhsal sağlıklarını etkilemektedir. Konutun oda sayısının içinde yaşayanlar için yeterli olması hem mahremiyet açısından hem de çocukların psiko-sosyal gelişimleri ve ruh sağlıkları açısından önemlidir. Benzer şekilde konutun nemli, rutubetli olması, uygun ısınma sisteminin, kanalizasyon, elektrik ve su sisteminin olmaması birey sağlığı üzerinde

¹ Araş. Gör., Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü pguldali@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6675-7204

KAYNAKLAR

1. Abdulhakimoğulları E, Kale F. Türk anayasalarında karşılaştırmalı hukukta konut hakkı. *TAAD*. 2013;4(15):15-38.
2. İnce N, Kanlı İ, Eryiğit B. İnsan hakkı olarak konut hakkı. *Int J Political Stud*. 2017;3(2):21-36.
3. Kaboğlu İ. Yerleşme özgürlüğü ve konut hakkı: Temel özgürlük sosyal hak birleşmesi. *İnsan Hakları Yıllığı*. 1996;17(1):149-169.
4. OHCHR. Universal declaration of human rights. Published 1948. (17/04/2024 tarihinde https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf adresinden ulaşılmıştır).
5. OHCHR. International covenant on economic, social and cultural rights. Published 1966. (17/04/2024 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/83-93.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
6. ÇŞB. Habitat konferansları. Published 2018. (25/04/2024 tarihinde <https://habitat.csb.gov.tr/habitat-konferanslari-i-5746> adresinden ulaşılmıştır).
7. BM. Yeterli konut hakkı 4 numaralı genel yorum. Published 1991. (25/04/2024 tarihinde [http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/ESKH MEV/ESKH 4 No'lu Genel Yorum.pdf](http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/ESKH%20MEV/ESKH%204%20No%27u%20Genel%20Yorum.pdf) adresinden ulaşılmıştır).
8. BM. Her Türlü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme. Published 1969. (25/04/2024 tarihinde <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/116-her-turlu-irk-ayrmlcgnn-ortadan-kaldrlmasna-iliskin-uluslararası-sozlesme/> adresinden ulaşılmıştır).
9. BM. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi. Published 1981. (1/04/2024 tarihinde <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/122-kadnlara-kars-her-turlu-ayrmlcgn-onlenmesi-sozlesmesi/> adresinden ulaşılmıştır).
10. BM. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Published 1990. (12/04/2024 tarihinde <https://www.unicef.org/turkiye/cocuk-haklarına-dair-sözleşme> adresinden ulaşılmıştır).
11. BM. Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme. Published 1951. (12/04/2024 tarihinde <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
12. Hatcher C. A review of “The right to housing: law, concepts, possibilities,” by Jessie Hohmann. *Int J Housing Policy*. 2015;15(3):371-373. <https://doi.org/10.1080/14616718.2015.1064229>
13. Keleş R. İnsan hakkı olarak barınma hakkı ve kentsel dönüşüm. In: Cahit Talas Anısına Güncel Sosyal Politika Tartışmaları. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi; 2007:429-444.
14. Işık K. Konut koşullarının insan sağlığı üzerine etkisi. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 1994;1(1):68-71.
15. Akdur R. Konut sağlık ve Türkiye’de durum. *Ankara Tabip Odası Bülteni*. 1987:20-23.
16. Matte TD, Jacobs DE. Housing and health—current issues and implications for research and programs. *J Urban Health*. 2000;77(1):7-25.
17. Angel S, Bittschi B. Housing and health. *Rev Income Wealth*. 2019;65(3):495-513. <https://doi.org/10.1111/roiw.12341>
18. Navarro C, Ayala L, Labeaga JM. Housing deprivation and health status: Evidence from Spain. *Empir Econ*. 2010;38(3):555-582. <https://doi.org/10.1007/s00181-009-0279-5>
19. Marsh A, Gordon D, Heslop P, Pantazis C. Housing deprivation and health: A longitudinal analysis. *Housing Stud*. 2000;15(3):411-428. <https://doi.org/10.1080/02673030050009258>
20. Baker E, Lester LH, Bentley R, Beer A. Poor housing quality: Prevalence and health effects. *J Prev Interv Community*. 2016;44(4):219-232. <https://doi.org/10.1080/10852352.2016.1197714>
21. Federman M, Garner TI, Short K, et al. What does it mean to be poor in America? *Mon Labor Rev*. 1996;119(5):3-15.

22. Smith CA, Smith CJ, Kearns RA, Abbott MW. Housing stressors, social support and psychological distress. *Soc Sci Med.* 1993;37(5):603-612.
23. Evans GW, Cohen S. Environmental stress. In: Baum A, Revenson T, Singer JE, eds. *Handbook of Health Psychology.* Lawrence Erlbaum Associates; 2004:365-385.
24. Krieger JW, Lin S, Takaro TK, Stout J. Asthma and the home environment of low-income urban children: Preliminary findings from the Seattle-King County healthy homes project. *J Urban Health.* 2000;77(1):50-67. <https://doi.org/10.1007/BF02350962>
25. Pevalin DJ, Taylor MP, Todd J. The dynamics of unhealthy housing in the UK: A panel data analysis. *Housing Stud.* 2008;23(5):679-695. <https://doi.org/10.1080/02673030802253848>
26. Welch T, Cleak H. Is housing a predictor of autonomy and quality of life of people with severe mental illness? Implications for social work. *Aust Soc Work.* 2018;71(4):491-506. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2018.1498114>
27. Dunn JR, Hayes MV. Social inequality, population health, and housing: A study of two Vancouver neighborhoods. *Soc Sci Med.* 2000;51(4):563-587. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(99\)00496-7](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(99)00496-7)
28. Weitzman M, Baten A, Rosenthal DG, et al. Housing and child health. *Curr Probl Pediatr Adolesc Health Care.* 2013;43(8):187-224. <https://doi.org/10.1016/j.cppeds.2013.06.001>
29. Evans GW, Lepore SJ. Nonauditory effects of noise on children: A critical review. *Child Environ.* 1993;10(1):31-51.
30. Evans GW, Saltzman H, Cooperman JL. Housing quality and children's socioemotional health. *Environ Behav.* 2001;33(3):389-399.
31. Saegert S, Evans GW. Poverty, housing niches, and health in the United States. *J Soc Issues.* 2003;59(3):569-589.
32. Kaya-Erdoğan E, Kurtuluş H, Yüксеker D. İstanbul'da göçmenlerin mekâna yerleşme ve tutunma dinamikleri: Beyoğlu örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2022;21:135-158. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1179133>
33. European Commission. Policy measures to ensure access to decent housing for migrants and ethnic minorities. *Policy Studies Findings.* 2005;5.
34. Ratner MS. Many routes to homeownership: A four-site ethnographic study of minority and immigrant experiences. *Hous Policy Debate.* 1996;7(1):103-145. <https://doi.org/10.1080/10511482.1996.9521215>
35. Karasu MA, Aksungur AB. Göçmenlerin konut sorunu: Suriyeli göçmenler özelinde bir değerlendirmeye. *Idealkent.* 2022;13(37):2027-2050. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1108543>
36. Samari D, Groot S. Potentially exploring homelessness among refugees: A systematic review and meta-analysis. *J Soc Distress Homelessness.* 2023;32(1):135-150. <https://doi.org/10.1080/10530789.2021.1995935>
37. Paradis E, Novac S, Sarty M, Hulchanski JD. Better off in a shelter? A year of homelessness and housing among status immigrant, non-status migrant, and Canadian-born families. *Centre for Urban and Community Studies, University of Toronto.* 2008.
38. Carter TS, Osborne J. Housing and neighbourhood challenges of refugee resettlement in declining inner city neighbourhoods: A Winnipeg case study. *J Immigr Refug Stud.* 2009;7(3):308-327. <https://doi.org/10.1080/15562940903150097>
39. OECD, European Commission. Indicators of immigrant integration 2015: Setting in. *OECD Publishing.* 2015. <https://doi.org/10.2785/13779>
40. OECD, European Commission. Indicators of immigrant integration 2023: Setting in. *OECD Publishing.* 2023. <https://doi.org/10.2785/13779>
41. Beer A, Foley P. Housing need and provision for recently arrived refugees in Australia. 2003.
42. Dwyer P, Brown D. Accommodating "others"? Housing dispersed, forced migrants in the UK. *J Soc Welf Fam Law.* 2008;30(3):203-218. <https://doi.org/10.1080/09649060802550634>
43. Xie S. Quality matters: Housing and the mental health of rural migrants in urban China. *Hous*

- Stud. 2019;34(9):1422-1444. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1577956>
44. Bhagat A, Soederberg S. Placing refugees in authoritarian neoliberalism: Reflections from Berlin and Paris. *South Atl Q.* 2019;118(2):421-438.
 45. Saiz A. Immigration and housing rents in American cities. *J Urban Econ.* 2007;61(2):345-371. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2006.07.004>
 46. Sá F. Immigration and house prices in the UK. *Econ J.* 2015;125(587):1393-1424. <https://doi.org/10.1111/econj.12158>
 47. Larkin MP, Askarov Z, Doucouliagos H, et al. Do house prices ride the wave of immigration? *J Hous Econ.* 2019;46:101630. <https://doi.org/10.1016/j.jhe.2019.04.002>
 48. UNECE. Housing for migrants and refugees in the UNECE region: Challenges and practices. 2021.
 49. Breen C. The policy of direct provision in Ireland: A violation of asylum seekers' right to an adequate standard of housing. *Int J Refugee Law.* 2008;20(4):611-636. <https://doi.org/10.1093/ijrl/een037>
 50. GİGM. 2016 Türkiye Göç Raporu. 2017. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yillik-GocRaporlari/2016_yillik_goc_raporu_haziran
 51. GİB. Geçici barınma merkezlerinin işletilmesi ve yönetilmesi amacıyla başkanlık bütçesinde gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılan ödeneye ilişkin 2023 mali yılı harcama raporu. 2024.
 52. TİHEK. Kahramanmaraş geçici barınma merkezi ziyareti raporu. 2022;32.
 53. Leghtas I, Sullivan D. "Tanrıdan başka kimsemiz yok": Türkiye'deki Suriyeli olmayan mülteciler için kalıcı çözümlerin bulunmayışı. *Refugees International.* 2017.
 54. Sunata U, Güngördü FN. (Non-state) actors in internal bordering and differential inclusion: Syrian refugees' housing experience in Turkey. *Ethn Racial Stud.* 2024;20:1-22. <https://doi.org/10.1080/01419870.2024.2344684>
 55. IOM. Inter-agency shelter and WASH assessment report. 2017. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/InterAgencyShelterandWASHAssessmentReport.pdf>
 56. Özçürümez S, Hoxha J, Akdemir Kurfalı M. Toplumsal bütünleşme ile yerleşke dönüşümü ilişkisi: Türkiye'ye zorunlu göçle gelenler ve barınma deneyimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.* 2021;76(1):129-164. <https://doi.org/10.33630/ausbf.810708>
 57. Esin MN, Ardiç A, Nar Ş, et al. İstanbul'un bir bölgesinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin yaşam koşulları. In: 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı. 2014:425-426.
 58. Leghtas I, Thea J. "Burada var olamazsın": Türkiye'de kayıt altına alınmayan Afgan mülteciler korunma hakkından mahrum kalıyor. *Refugees International.* 2018.
 59. Güneş-Aslan G, Güngör F. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç sonrası yaşadığı sorunlar: İstanbul örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi.* 2019;11(18):1602-1632. <https://doi.org/10.26466/opus.558512>
 60. Kavas A, Aşar İ, Kadkoy O, Bilgiç EÇ. İstanbul'da Suriyeliler ve savaş sonrası Suriye gettoları. *TEPAV Yayınları.* 2019.
 61. Erdoğan MM. Suriyeliler Barometresi 2020: Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi. *UN-HCR.* 2021. www.unhcr.org/tr/yayinlar
 62. te Lintelo DJH, Yıldız A, Gürel M, et al. Protracted displacement and housing systems in intermediary cities: The case of Syrians in Torbalı, Türkiye. *Int J Housing Policy.* 2023;0(0):1-25. <https://doi.org/10.1080/19491247.2023.2245213>
 63. Savran-Penbecioğlu S. Syrian refugees as the victims of urban regeneration: A case study of Ankara, Önder and Ulubey neighborhoods. *GRID - Archit Plann Design J.* 2022;5(2):170-192. <https://doi.org/10.37246/grid.1026611>
 64. Kınay D, Yalçınkaya N. Göç yılında Türkiye Manisa ilindeki Suriyeliler. *İKSAD.* 2019.
 65. Sönmez ME, Mete M. Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin profili ile insan kaynağının belirlenmesi ve Türkiye ekonomisine olası etkileri. *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildi-*

- riler Kitabı. 2015:234-241.
66. Sandal EK, Hañçerkıran M, Tıras M. Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. *Gaziantep Univ J Soc Sci*. 2016;15(2):461-483.
 67. Karasu MA. Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kente uyum sorunu. *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2016;21(3):995-1014.
 68. Doğan AE. Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştay sonuç raporu. Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi. 2014.
 69. Güngördü Z. Zorunlu göçle gelen nüfusun barınma deneyimleri üzerinden konut politikalarının incelenmesi: Hatay örneği. In: *Göç, Mekan, Siyaset*. TMMOB Şehir Plancıları Odası; 2018:110-124.
 70. Ekici S. Deprem sonrası Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlar. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*. 2024;15(1):334-365. <https://doi.org/10.54688/ayd.1412759>
 71. Semerci PU, Danış D, Birol B, Turan D. Deprem bölgesinde göçmen / sığınmacı / mülteci olmak. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*. 2023;4(2):469-483. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.117>

GÖÇMENLERİN SOSYAL FARKLILIKLARI VE TOPLUMSAL UYUMLARI

Kübra GÜMÜŞTEKİN¹

Abdullah İŞİK²

Umut Uygur GÖNENER³

GİRİŞ

İnsanın varoluşundan itibaren çeşitli ekonomik ve siyasi sebepler, afetler, olumsuz hava şartları, bulaşıcı hastalıklar, uluslararası ve iç çatışmalar gibi çeşitli sebeplerle göç olgusu çok fazla yaygınlaşmaktadır (1). Yıllar geçtikçe hala gündemde olan göç olgusu 2000’li yıllardan itibaren küreselleşen bir sorun haline gelmektedir (2). Bireyler bir ülkeden diğerine göç ettikleri zaman, kültürel ve etnik kimliklerinin yeni deneyimlerden etkilenmesi olasıdır (3). Göçmenler ve mülteciler de dahil olmak üzere etnik azınlıklar baskın kültüre, kendi azınlık kültürlerine veya her ikisine ağırlık verebilmektedir. Farklı kültürlerin bir araya gelmesi sonucu toplumsal uyum gerilimsiz bir süreç değildir. Toplumsal uyumda zorlanmalar göçmen ve ev sahibi bireylerde birtakım sosyal ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar, kültürlenme stresi ile şiddetlenip ait olunan etnik grubun geleneksel kültürü ile olası bir çatışmaya doğru ilerleyebilmektedir (3,4).

Bu çatışmaların çözümünde kültürel yetkinliğin önemi yadsınamaz. Kültürel yetkinlik, kültürel farklılıkların olduğu bir çevrede aktif olarak çalışabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Kültürel becerinin maksimum düzeyde kullanılması kültürel yetkinliği gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle; kültürel yetkinlik kavramı, farklı kültürdeki birey, aile ve toplumların gereksinimlerini tanıyarak kabullenen, değerlerini önemseyen, insanların onurlarına zarar vermeyecek bir yaklaşımla dil, din, etnik köken vb. farklılıklara yönelik

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, kgumustekin@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4204-607X

² Doç.Dr., Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, aisik@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5339-2883

³ Sinop Üniversitesi Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Yüksek Lisans Öğrencisi ugonener@gmail.com, ORCID iD: 0009-0004-1129-9180

KAYNAKLAR

1. Çağlar A. Türkiye'de Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler ve Sosyal Uyum. Hacettepe Üniversitesi Yayınları; 2011.
2. Ekici S, Tuncel G. Göç ve İnsan. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi. Ocak 2016;5(1):9-22. doi:10.20493/bt.71783
3. Kotic A, Mannetti L, Sam DL, et al. Self-monitoring: A moderating role between acculturation strategies and adaptation of immigrants. *Int J Intercultural Rel.* 2006;30:141-157.
1. Ward C, Kennedy A. Acculturation strategies, psychological adjustment, and sociocultural competence during cross-cultural transitions. *Int J Intercultural Rel.* 1994;18(3):329-343.
2. Işık A. Sosyal Hizmette Çok Kültürcülük: Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Süreci. Sabev Yayınları; 2016. ISBN: 978-9944-705-49-3.
3. Toros A. Sorunlu Bölgelerde Göç. Global Strateji Enstitüsü; 2008.
4. Tekeli İ. Yerleşme yapıları ve göç araştırmaları. In: Eraydın A, ed. Değişen Mekân. Dost Kitabevi Yayınları; 2006:68-83.
5. Karpat K. Türkiye ve Orta Asya. İmge Yayınevi; 2003.
6. Mutluer M. Uluslararası Göçler ve Türkiye. Çantay Kitabevi; 2003.
7. Yılmaz N. Farklılaştırıcı ve ayırıştırıcı bir mekanizma olarak kentleşme. *J Social Policy Conference, Istanbul University.* 2004;(48).
8. Kant I, Schneewind JB. *Groundwork for the Metaphysics of Morals.* Yale University Press; 2002.
9. Kardeş YT, Gök A, Sezen SA. Göç Sosyal ve Ekonomik İncelemeler. Nobel Bilimsel Eserler; 2020.
10. Kaya İ. Müslüman Amerikalılar: Göç, Kimlik ve Entegrasyon. Dipnot Yayınları; 2007.
11. Momin AR. Pluralism and multiculturalism: an Islamic perspective. *Am J Islam Soc.* 2001;18(2):115-146.
12. Bilgin P. Turkey's changing security discourses: The challenge of globalization. *Eur J Political Res.* 2005;44(1):175-201.
13. Jolly S, Reeves H, Piper N. Gender and migration: Overview report. *Trabajo Y Empleo.* 2005.
14. Kaya M. Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum ölççeği ile değerlendirilmesi: Nizip örneği. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü; 2020.
15. Keleher H, Armstrong R. Evidence-Based Mental Health Promotion Resource. Melbourne: Department of Human Services; 2005.
16. Kofman E, Phizacklea A, Raghuram P, Sales R. Gender and International Migration in Europe: Employment, Welfare, and Politics. New York: Routledge; 2000.
17. Grinberg L, Grinberg R. A psychoanalytic study of migration: Its normal and pathological aspects. *J Am Psychoanal Assoc.* 1984;32(1):13-38.
18. Boyd M, Cao X. Immigrant language proficiency, earnings, and language policies. *Can Stud Popul Arch.* 2009;36(1-2):63-86.
19. Beiser M, Hou F. Language acquisition, unemployment and depressive disorder among Southeast Asian refugees: A 10-year study. *Soc Sci Med.* 2001;53(10):1321-1334.
20. Ekici G, Savaş HA, Çıtak S. İntihar riskini artıran psikososyal etmenler (sosyal güvence yokluğu, göç ve diğer stresörler). *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2001;2(4):204-212.
21. Steel Z, Silove D, Chey T, Bauman A, Phan T. Mental disorders, disability and health service use among Vietnamese refugees and the host Australian population. *Acta Psychiatr Scand.* 2004;111:300-309.
22. Ceylan V, Algan C, Yalçın M, vd. Suriyeli mülteci ve sığınmacıların çeşitli psikolojik faktörler açısından incelenmesi: Batman örnekleme. *Int J Soc Sci Educ Res.* 2017;3(2):595.
23. Avcı M. Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2006;7(1):39-63.
24. Murphy-Lejeune E. *Student Mobility & Narrative in Europe: The New Strangers.* Routledge;

- 2001.
25. Göktürk A, Kaygalak S. Göç ve kentleşme. Sosyal Hizmet Sempozyumu 99: Bölgesel Kalkınma Sürecinde Sosyal Hizmet. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 07; 2001.
 26. Yalçın C. GöçSosyolojisi. AnıYayıncılık; 2004.
 27. Demirtaş Z. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyumu: Bir model testi. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi; 2016.
 28. Keskinel B, Doğan C. Göç, çokkültürlülük ve toplumsal uyum. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi. 2020;6(02):51-58.
 29. Mütevellioğlu N. Sosyal devletin meşruiyeti. İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi. 2006;8(2):1-21.
 30. Canbey VÖ. GSİ JournalsSerie B: Advancements in Business. 2018.
 31. Gül V, Kolb S. Almanya'da yaşayan genç Türk hastalarda kültürel uyum, iki kültürlülük ve psikiyatrik bozukluklar. Türk Psikiyatri Dergisi. 2009;20(2):138-143.
 32. Bauman Z. Parçalanmış Hayat, Postmodern Ahlak Denemeleri. Ayrıntı Yayınları; 2001.
 33. Polat E, Polat M. Konar-göçerlikten yerleşikliğe, yüzer-gezerlikten yerelliğe göç. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2017;22(Göç Özel Sayısı):1329-1341.
 34. Docquier F, Rapoport H. Skilledmigration: Theperspective of developingcountries. PolicyResearchPaper. Washington, DC: The World Bank; 2004.
 35. Williams N. Education, gender, andmigration in thecontext of socialchange. SocSciRes. 2009;38:883-896.
 36. De Jong GF. Expectations, gender, andnorms in migrationdecision-making. PopulStud. 2000;54:307-319.
 37. Baştürk Ş. "Uyum"dan "dışlanma"ya: Yirmi birinci yüzyılda göçmenler ve sosyal politika. J SocPolicyConfIstanbulUniversity. 2010;(57):515-548.

EBEVEYN GÖÇÜ VE GERİDE KALAN ÇOCUKLARA İLİŞKİN RİSK FAKTÖRLERİ

Çetin ÇOBAN¹

GİRİŞ

Göç, Ülkeler arasında veya ülke içerisinde yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır. Göç kavramının süresi, şekli ve nedenleri değişiklik gösterebilir. Savaş, doğal afetler, ekonomik sebepler vb. örnek olarak verilebilir (1). Bütün bu açıklamalara bakarak göçün zorunlu hallerde ortaya çıktığı görülmektedir.

Göç, tek bir ulusa ait bir durum değildir. Her devletin ve her ulusun ortak sorunu olarak ifade edilebilir. Fakat devletlerin göç için oluşturdukları kavramlar farklılıklar göstermektedir. Doğal olarak bu durum ortak bir göç tanımı oluşturmayı da zorlaştırmaktadır. Devletlerin hukuk sistemlerindeki farklılıklar da ortak bir göç tanımını zorlaştırmaktadır (2). Her ne kadar tanımlar zorlaşsa da bir yer değiştirme hareketi olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle göç kavramı toplumun her ferdi için hem aile olarak hem de bireysel anlamda etkilemektedir (1). Aile toplumların geleneksel düzenini sürdürmesini sağlayan ve bir toplumun en temel birimi olarak ifade edilebilir (3). Ailenin toplum içerisindeki temel yapısı çalışmalarda işlev olarak da geçmektedir (2). Bu işlevler şu şekilde sıralanabilir.

AİLENİN İŞLEVLERİ

Biyolojik İşlev

Genel olarak biyolojik işlev “Cinslik güdüsü biyolojik bakımdan cinsin devamını sağlayan bir ilgi, sosyal bakımdan bir kişiyi diğer kişiye yönelten bir eğilim” olarak ifade edilebilir.

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü
ccoban@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0948-828X

SONUÇ

Dünya zaman içerisinde birçok değişime uğramaktadır. Savaşlar, ekonomik krizler, siyasi olaylar vb. nedenlerden dolayı insanlar doğup büyüdükleri ülkelerden başka ülkelere göç etmek zorunda kalabilmektedir. Bununla beraber gelişen dünya da bir yerden bir yere ulaşım kolaylaşmıştır. Bu nedenle Dünya ulaşım anlamında çok küçük bir yer haline gelmiştir.

Temel anlamda bir çocuğun yetişmesinde ebeveynleri ile sağlıklı iletişim kurması, ebeveynlerinin çocuklara karşı tutumları önemli birer etken olarak dikkat çekmektedir. Herhangi bir nedenden dolayı ebeveynlerden birinin yokluğu bu sağlıklı ilişkinin kurulmasını engelleyebilir. Doğal olarak böyle bir durum yaşandığında da çocukların sosyal, duygusal, psikolojik sorunlar yaşadıkları görülebilir. Bir ülkeden başka bir ülkeye göç deneyimi sadece çocukları değil aile içerisindeki tüm bireyleri etkilemektedir. Aile bireyleri birbirine bağlı bireylerden oluşan bir yapı olduğu için birinin yaşadığı sorun ailenin diğer üyelerini de etkilemektedir. Çocuğa, ebeveynler dışında çocukla beraber göçe katılmamış diğer aile fertlerinin verdiği destek doğabilecek riskleri azaltmakta etkili olabilir. Ayrıca göçe katılmamış aile bireylerinin desteklerinin yanı sıra, sağlık çalışanlarının, çocuğun akrabalarının, komşularının, okuldaki akran grubunun özellikle öğretmenlerin çocuğa verebileceği desteğin ebeveyn kaybı yaşayan çocukların yaşayabileceği sorunları en aza indirmeye yardımcı olabileceği söylenebilir. Bununla beraber yapılan literatür taramasında bu konu ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmacılar açısından bu konu ile ilgili yapılacak çalışmalar konuya değer katabileceği ve ebeveyn göçü yaşayan, bu nedenle geride kalan çocukların sorunlarının çözümünde ebeveynlere, çocuğa bakım sağlayan yetişkinlere ve öğretmenlere yön gösterebileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Özgüven, İ.E. Evlilik ve Aile Terapisi. Ankara: PDREM, 2000.
2. Acar, A. Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Arastırma. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.
3. Selim, S. «Türkiyede göç kadınlaşıyor mu? Ekonometrik bir analiz.» Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4.3 (2017): 43-63.doi:10.30803/adusobed.322192
4. Tezcan, M. Eğitim Sosyolojisi. 11. Ankara: Zirve Ofset., 1997.
5. Yılmaz, H. Sevgili Anne Ve Babacığım, Lütfen Bu Kitabı Okur musunuz!.. 16. Konya: Çizgi Kitabevi Yayını, 2004.
6. Binbaşıoğlu, C. Eğitim Psikolojisi. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi, 1978
7. Karakuş YDDÖ, Tekin HH. Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri (Konya Örneği). Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. Haziran 2012;7(29):29-44. doi:10.21560/spcd.40075
8. Erden, M. Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Arkadas Yayınevi, 2007
9. Kır, İ. «Eğitimin Toplumsal Temelleri.» Töremen, F. Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: İdeal Kültür Yayıncılık, 2010.

10. Şentürk, Ü. Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya Uygulaması). Malatya: İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006
11. Akbaba, T. Kartal-Kadıköy bölgesi çocuk suçluluğu profili. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2011.
12. Yörükoğlu, A. Çocuk Ruh Sağlığı. 27. İstanbul: Özgür Yayınları, 2004.
13. Miller, P. Gelişim Psikolojisi Kuramları. Çev. Z. Gültekin. Ankara: İmge Kitabevi, 2008.
14. Kara, Y. ve E. Turgut Akan. «İnsan Ticareti Riski Altında Bulunan Refakatsiz Göçmen Çocuklar: Sorunlar, İhtiyaçlar Ve Çözüm Önerileri.» Kara, Y. ve E. Turgut Akan. Sosyal ve Beşeri Bilimler Modern Değerlendirmeler ve Araştırmalar. Dü. M.F. Sansar ve M. Sarioğlan. Lyon: Livre de Lyon, 2023. 103-125.
15. Polat, G. «İç göçün çocuk ruh sağlığına etkisi ve sosyal hizmet müdahalesi.» Toplum ve Sosyal Hizmet (2007): 89-106.
16. Doğan, D.S. Yurt Dışından Dönen Gençlerin Sorunları. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1990.
17. Nakeyar, C., V. Esses ve J. Graham. «The psychosocial needs of refugee children and youth and best practices for filling these needs: A systematic review.» *Clinical Child Psychology and Psychiatry* 23.2 (2018): 186–208. doi: 10.1177/1359104517742188
18. Uluğ, M. ve G. Candan. Parçalanmış (Boşanmış) Aile Sorununun Öğrenciye Etkisi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Eğitim Psikolojisi Sempozyumu, 2008.
19. Cox, P. ve J. McDonald. «Analysis and critique of ‘transforming children and young people’s mental health provision: a green paper’: some implications for refugee children and young people.» *Journal of Child Health Care* 24.3 (2020): 338–350. doi: 10.1177/1367493518786021
20. Yavuzer, H. Çocuk Psikolojisi. 20. İstanbul.: Remzi Kitabevi, 2001.
21. Yalçın, H. «1.Bölüm.» Ustabaşı Gündüz, D. Göçmen refahına disiplinlerarası bakış . Konya: Eğitim Yayınevi, 2022.
22. Hill, I. «Student types, school types and their combined influence on the development of intercultural understanding.» *Journal of Research in International Education* 5.1 (2006): 5–33 doi:10.1177/1475240906061857
23. Verkuyten, M. ve A. Reijerse. «Intergroup structure and identity management among ethnic minority and majority groups: the interactive effects of perceived stability, legitimacy and permeability.» *European Journal of Social Psychology* 38 (2008): 106–127.
24. Deniz, O. ve E. Erol. «Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği.» *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 6.2 (2009): 472-498.
25. Liu, Y. «Parent-Child Interaction And Children’s Depression The Relationships Between Parent-Child Interaction And Children’s Depressive Symptoms In Taiwan.» *Journal of Adolescence* 26.4 (2003): 447. doi: 10.1016/s0140-1971(03)00029-0
26. Özcan, B. Anne-Babaları Boşanmış ve Anne-Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005.
27. Kirmayer, Laurence J., et al. “Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care.” *Cmaj* 183.12 (2011): E959-E967.
28. Er, F. «Sosyal Hizmet Perspektifinden Askeri Stres Kaynaklarının Asker Çocuklarının Psikososyal Sağlığı Üzerindeki Etkisi.» Sarıbaş, S. ve T. Akkuş. Sosyal, İnsan ve İdari Bilimlerde Yenilikçi Çalışmalar. İzmir: Duvar Yayınları, 2023. 331-350.
29. Wallerstein, J.S. ve S. Blakeslee. What about the kids?: Raising your children before, during, and after divorce. New York: Hyperion, 2003.
30. Avcı, M. «Yazgının yokluğunda suçun varlığı meselesi ya da ailenin parçalanmasının suçla ilişkisi.» *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15.1 (2011): 121-140
31. Carlson, M.J. ve M.E. Corcoran. «Family structure and children’s behavioral and cogniti-

ve outcomes.» *Journal of Marriage and the Family* 63 (2001): 779–792. doi:10.1111/j.1741-3737.2001.00779.x

32. Jaffee, S.R., ve diğerleri. «Life With (or Without) Father: The Benefits of Living With Two Biological Parents Depend on the Father's Antisocial Behavior.» *Child Development* 74.1 (2003): 109-126 doi: 10.1111/1467-8624.t01-1-00524
33. Balcı, H. Çocuk suçluluğu ve toplumsal nedenleri. kütahya: Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

GÖÇMEN İŞÇİLERİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR VE TOPLUM SAĞLIĞI

Fatih DENİZ¹

Süleyman Enes HACİBEKTAŞOĞLU²

GİRİŞ

Coğrafi sınırların aşılması ile gerçekleşen göç, insanların bir yerden başka bir yere sürekli veya geçici olarak hareket etmesi sürecini ifade eder. Göç, tarihin her döneminde bireyleri ve toplulukları etkileyen önemli bir fenomen olmuştur. Dünya genelinde her yıl milyonlarca insan çeşitli sebeplere bağlı olarak göç etmektedir. Türkiye’de de özellikle son 10 yılda hızla artan bir göç durumu olmuştur. Bireyler veya toplulukların göç etmeleri farklı nedenlere dayanmaktadır. Ekonomik kaygılar, kıtlık, savaş doğal afetler gibi nedenler örnek olarak sayılabilir.

Göç, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısıyla yakından ilişkili, çok yönlü bir olgudur. Bu nedenle toplumun geniş bir kesimini ilgilendirmektedir. Göç aynı zamanda bir bölgedeki nüfusun azalmasına veya artmasına ve sosyal yapıda değişikliklere neden olmaktadır. Göç, toplumsal nedenlerden kaynaklanmaktadır ve toplumsal yaşamı etkileyen dinamiklerin gelişmesine yol açmaktadır (1,2).

Göç, iç göç ve dış göç olmak üzere iki ana kategoriye ayrılabilir (1). İç göç, bir ülke içinde gerçekleşirken dış göç ülke sınırları aşıldığında gerçekleşir. İç göçte, göç edenler aynı hukuki sisteme tabi olduklarından ‘göçmen işçi’ olarak nitelendirilmez (3). Bu çalışmada iç göçten ziyade dış göç kavramı üzerinde durulacaktır.

Göç kavramı şu ana başlıklar altında daha detaylı açıklanabilir:

Göç Nedenleri: Ekonomik nedenler (iş bulma, gelir artışı), politik nedenler (savaş, siyasi baskılar), sosyal nedenler (aile birleşimi, eğitim fırsatları), çevresel nedenler (doğal

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü fatihdeniz@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7539-5906

² Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü shacibektasoglu@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8997-8480

KAYNAKLAR

1. Tamer M. Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Int J Soc Hum Sci Res.* 2020;7(60):2808-2818.
2. Yılmaz A. Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electron Turk Stud.* 2014;9(2):1685-1704.
3. Başel H. Türkiye’de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. In: *Journal of Social Policy Conferences.* No. 53. Istanbul University; 2007:515-542.
4. Kone ZL, Ruiz I, Vargas-Silva C. Self-employment and reason for migration: Are those who migrate for asylum different from other migrants? *Small Bus Econ.* 2021;56:947-962.
5. Horvath K. Migration background–Statistical classification and the problem of implicitly ethnicising categorisation in educational contexts. *Ethnicities.* 2019;19(3):558-574.
6. Şahin İ. Türkiye’ye gerçekleştirilen Ortadoğu kaynaklı zorunlu göçlerin sosyo-ekonomik etkileri: 1979-2014 arası. *Tesam Acad J.* 2015;2(2):167-195.
7. Şan MK, Akyiğit H. Göç kimlik ve aidiyet: Amerika’da yaşayan Türkler örneği. *Bilig.* 2021;(97):137-175.
8. İnan CE. Türkiye’de göç politikaları: İskân kanunları üzerinden bir inceleme. *Goç Araşt Derg.* 2016;2(3):10-33.
9. Işık A. Sosyal hizmette çokkültürcülük: Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme süreci. Ankara: SABEV Yayınları; 2020.
10. Şatroğlu Güldalı P, Buz S. Küreselleşme, hareketlilik ve sosyal hizmet: “Düzensiz” göç ve ulusötesi sosyal hizmet uygulaması. *J Soc Sci Inst Derg.* 2021;23(2):699-722.
11. Kuchma V. Legal aspects of migration in the context of social justice: Case study of international labor migration. *Int J Soc Sci Econ Res.* 2022;7(3):987-1001. doi:10.46609/ijssr.2022.v07i03.003
12. Dedeoğlu S. Harvesting precarity: The regimes governing migrant labor in Türkiye’s agricultural sector. *Asian Pac Migr J.* 2022;32(4):704-724. doi:10.1177/01171968241228877
13. Bayramoğlu Y. Border panic over the pandemic: Mediated anxieties about migrant sex workers and queers during the AIDS crises in Turkey. *Ethn Racial Stud.* 2021;44(9):1589-1606. doi:10.1080/01419870.2021.1881141
14. Adaileh A. Legal protection of migrant workers in the agricultural sector in light of Jordanian legislation and international labor standards. *Global J Polit Law Res.* 2024;12(1):42-62. doi:10.37745/gjplr.2013/vol12n14262
15. Küçük A. Türkiye’de göç ve sağlık politikaları analizi: “Sihhat projesi” örneği. *Sos Pol Çalışmaları Derg.* 2020;20(47):473-496.
16. Wickramage K, Vearey J, Zwi AB, Robinson C, Knipper M. Migration and health: A global public health research priority. *BMC Public Health.* 2018;18:1-9.
17. İçduygu A, Karaçay H. The politics of migration and migrants’ rights in the Turkish context: A critical overview. *Turk Stud.* 2012;13(1):37-62. doi:10.1080/14683849.2012.645469
18. Huang S, Yeoh BS. The difference gender makes: State policy and contract migrant workers in Singapore. *Asian Pac Migr J.* 2003;12(1-2):75-97.
19. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. *Resmî Gazete.* 30 Haziran 2012;28339.
20. Erbaş İ. Job description-related differences in work safety perceptions of the workers in construction industry. *J Asian Arch Build Eng.* 2022;21(6):2511-2523.
21. Akıl H. Göçmen işçilerin çalışma koşulları. *TTB Meslek Sağlığı ve Güvenliği Dergisi.* 2005;6(21):12-16.
22. Karaca NG. Türk göçmen işçilerin çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlar: Giresun’dan ABD’ne göç etmiş Türk göçmen işçiler üzerinde bir inceleme. In: *Journal of Social Policy Conferences.* No. 56. Istanbul University; 2009.
23. Kuzgun İ. Türkiye’de Türk kökenli yasa dışı yabancı işgücünün kayıt dışı istihdamı. *Avrasya*

- Etüdleri. 2012;41(1):1-26.
24. Kocadaş B. Suriyeli sığınmacılar ve çalışma hayatı: Sorunlar, tespitler ve öneriler. *Sosyolojik Düşün.* 2018;3(1-2):1-13.
 25. Önal R. Norveç'te Türkler: Göçmenlik, etnisite ve din. In: *Yurt Dışında Türkler Göçmenlik, Etnisite ve Din.* Transnational Press London; 2018:209-247.
 26. Sarı H. İşgücü göçü ve sendikalar: Almanya'ya misafir işçi göçüne Alman sendikaların yaklaşımı. *Dicle Univ J Soc Sci Inst Derg.* 2015;(34):147-178.
 27. Ekhtiari M, Aysan MF. Günümüz Türkiye'sinde İranlı göçmenlerin sosyoekonomik entegrasyonu. *İnsan ve Toplum.* 2017;13(1):225-253.
 28. Kennedy EY, Çelik A, Kayagil ME. Uluslararası standartlar ışığında göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakkı ve sosyal koruma politikaları. *Gaziantep Univ J Soc Sci.* 2022;21(4):2426-2445.
 29. Baştürk Ş. "Uyum"dan "Dışlanma"ya: Yirmi birinci yüzyılda göçmenler ve sosyal politika. In: *Journal of Social Policy Conferences.* No. 57. Istanbul University; 2009:515-548.
 30. Karadağ ÜT, Çınar U. Göçmen işçilerde iş sağlığı ve güvenliği. *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi.* 2020;12(48):346-350.
 31. Yıldırım OG, Altunoğlu MK, Yıldırım SG. Suriyeli göçmen işçilerin iş sağlığı ve güvenliğini etkileyen faktörler. *Kafkas Univ J Soc Sci Inst Derg.* 2020;(31):267-287.
 32. Çınar S. İnşaat işgücü piyasasında yeni aktörler ve yeni çatışmalar: Türkiyeli işçilerin gözünden Suriyeli inşaat işçileri. *Çalışma ve Toplum.* 2018;1(56):121-138.
 33. Koçak H. İnşaat işkolunda istihdamın yapısı ve emek rejiminin özellikleri. *TTB Meslek Sağlığı ve Güvenliği Dergisi.* 2013;13(47):13-23.
 34. Mandıraçoğlu A. Göçün akciğer hastalıkları üzerindeki etkisi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi.* 2018;7(3):541-549.
 35. Çetin MB, Özdemir Y, Yıldırım M, Aytekin MA. Meslek hastalıkları ve iş kazaları ile ilgili istatistiksel çalışmalar: Literatür taraması. *İstatistik ve Uygulamalı Bilimler Dergisi.* 2024;(9):106-121.
 36. Mobed K, Gold EB, Schenker MB. Occupational health problems among migrant and seasonal farm workers. *West J Med.* 1992;157(3):367.
 37. Hargreaves S, Rustage K, Nellums LB, McAlpine A, Pocock N, Devakumar D, et al. Occupational health outcomes among international migrant workers: A systematic review and meta-analysis. *Lancet Glob Health.* 2019;7(7):e872-e882.
 38. Mucci N, Traversini V, Giorgi G, Garzaro G, Fiz-Perez J, Campagna M, et al. Migrant workers and physical health: An umbrella review.
 39. Moyce SC, Schenker M. Migrant workers and their occupational health and safety. *Annu Rev Public Health.* 2018;39(1):351-365.
 40. Yang H, Shi L, Duan G, Wang Y. Occupational health outcomes among international migrant workers. *Lancet Glob Health.* 2019;7(12):e1615.
 41. Bener A. Health status and working condition of migrant workers: Major public health problems. *Int J Prev Med.* 2017;8(1):68.
 42. Srinivasan S, Ilango P. Occupational health problems of women migrant workers in Thogamalai, Karur District, Tamil Nadu, India. *Int Res J Soc Sci.* 2013;2(2):1-7.
 43. Kahraman FB, Kahraman A. Göç, sınıf ve örgüt: Türkiye'de işçi sendikaları ve Suriyeli göçmen işçiler. *İş, Güç J Ind Relat Hum Resour.* 2023;25(1).
 44. Güldal O, Şatıroğlu-Güldal P. Sosyal sınıf temelli insan hakları ve hak ihlalleri sosyal hizmet disiplinine dair çıkarımlar. In: Işık A, ed. *Türkiye'de İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Uygulama.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2022:371-394.
 45. Şahin Ç. Türkiye'de kadın göçmen işçilerin durumunun 'emek-sermaye çatışmasında' yeniden değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum.* 2018;4(59):2155-2192.
 46. Dündar G. Emek sömürüsü bağlamında insan ticareti. *Göç Araştırmaları Dergisi.* 2020;6(2):326-349.

47. Rittersberger-Tılıç H, Bal S. Türkiye emek piyasasında mülteciler/göçmenler: görünmeyen emek ve görünen politika üzerine bir değerlendirme. *Nüfus Bilim Dergisi*. 2019;41(1):26-51.
48. Aslantürk O, Tunç YE. Yabancıların Türkiye'de kayıt dışı istihdamı. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2018;10(4):13-20.
49. Işık A. İnsan haklarının kesişimselliği ve sentezi: sosyal hizmet için paydaş ihlallerden ortak haklara. In: Işık A, ed. *Türkiye'de İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Uygulama*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2022:165-185.
50. Savova R. Costs of Bulgarian labour migration and labour mobility: challenges and opportunities. *Журнал Фронтирных Исследований*. 2019;(4-2 (16)):410-430.
51. Cholewinski R, De Guchteneire P, Pécoud A, eds. *Migration and Human Rights: The United Nations Convention on Migrant Workers' Rights*. Cambridge: Cambridge University Press; 2009.
52. LeVoy M, Geddie E. Irregular migration: challenges, limits and remedies. *Refugee Surv Q*. 2009;28(4):87-113.
53. Potter M, Hamilton J. Picking on vulnerable migrants: precarity and the mushroom industry in Northern Ireland. *Work Employ Soc*. 2014;28(3):390-406.
54. Ronda Perez E, Benavides FG, Levecque K, Love JG, Felt E, Van Rossem R. Differences in working conditions and employment arrangements among migrant and non-migrant workers in Europe. *Ethn Health*. 2012;17(6):563-577.
55. Ismail M, Wahat NWA. Working conditions of child labor and migrant workers. In: *The Routledge Companion to Human Resource Development*. Routledge; 2014:318-328.
56. Herod A. Workers and workplaces in a neoliberal global economy. *Environ Plan A*. 2000;32(10):1781-1790.
57. Oladeinde O. Dynamics of neo-liberal workplace and employment relations: implications and challenges to social partners. *J Educ Soc Behav Sci*. 2022;35(6):30-36.
58. Auwal MA. Ending the exploitation of migrant workers in the Gulf. *Fletcher F World Aff*. 2010;34:87.
59. Muyan GK. Hollanda göçmen entegrasyonu politikaları: liberalizmden neoliberalizme. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. 2019;9(1):177-192.
60. Kennedy EY, Çelik A, Kayagil ME. Uluslararası standartlar ışığında göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakkı ve sosyal koruma politikaları. *Gaziantep Univ J Soc Sci*. 2022;21(4):2426-2445.
61. Tuzcu A, Bademli K. Göçün psikososyal boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2014;6(1):56-66.
62. Çapparı Y, Dönmez A. Göçmenlerde oluşabilecek riskler ve buna yönelik toplum ruh sağlığı hemşiresinin görevleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2024;40(1):147-153.
63. Canpolat H, Arıner HO. Küresel göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin göç politikalarının gelişimi. *Orsam Rapor*. 2012;123:1-30.
64. Yıldırım SG. Suriyeli kent mültecilerinin sosyal, kültürel ve ekonomik entegrasyonu: Küçükçekmece ilçesi örneği (PhD dissertation). Sakarya, Turkey: Sakarya Üniversitesi; 2020.
65. Akarçay P. İsveç'te göçmen politikaları ve entegrasyon. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019;6(2):207-222.
66. Şahin B. Almanyadaki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2010;55:103-134.
67. Türker D, Yıldız A. Göçmenlerde sosyo-psikolojik entegrasyon analizi. *Göç ve Uyum*. 2015;23-34.
68. Çelik C. Almanyada Türkler: Sürekli yabancılık, kültürel çatışma ve din. *Milel ve Nihal*. 2008;5(3):105-142.
69. Koçak O, Demet Gündüz R. Avrupa Birliği göç politikaları ve göçmenlerin sosyal olarak içerilmelerine etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 2016;6(12):66-91.
70. Yıldırım S, İyem C. Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;(2):107-126.

71. Liang J, An H, Zhou J, et al. Experience and lessons of tuberculosis prevention and control during COVID-19 pandemic in clinic. *Ann Public Health Reports*. 2021;5(1):201-206.
72. Barnett ED, Walker PF. Role of immigrants and migrants in emerging infectious diseases. *Med Clin North Am*. 2008;92(6):1447-1458.
73. Boogaard LH, Hautvast JLA, Timen A, Van Jaarsveld CHM. Central and Eastern European migrant worker status, co-living situation and SARS-CoV-2 exposure and transmission risk. *Eur J Public Health*. 2023;33(2):279-286.
74. Tee LY, Alhamid SM, Tan JL, et al. COVID-19 and undiagnosed pre-diabetes or diabetes mellitus among international migrant workers in Singapore. *Front Public Health*. 2020;8:584249.
75. Nkulu Kalengayi FK, Hurtig AK, Nordstrand A, Ahlm C, Ahlberg BM. Perspectives and experiences of new migrants on health screening in Sweden. *BMC Health Serv Res*. 2016;16:1-13.
76. Wang L, Wang X. Influence of temporary migration on the transmission of infectious diseases in a migrants' home village. *J Theor Biol*. 2012;300:100-109.
77. Genç D. Göçmenlik, dil engeli ve sağlık hizmetleri. *Göç ve Sağlık-Sağlık Politikaları*. 2016;1(1):44-47.
78. Kara MA. Göçmenlerin sağlık hizmetine erişimi ve sağlık hakkı: Biyoetik hangi konumda. *İş Ahlakı Dergisi*. 2023;16(1):47-75.
79. Marceca M. Migration and health from a public health perspective. In: *People's Movements in the 21st Century: Risks, Challenges and Benefits*. InTechOpen; 2017:103-127.
80. Grove NJ, Zwi AB. Our health and theirs: Forced migration, othering, and public health. *Soc Sci Med*. 2006;62(8):1931-1942.
81. Wickramage K, Mosca D. Can migration health assessments become a mechanism for global public health good? *Int J Environ Res Public Health*. 2014;11(10):9954-9963.
82. MacPherson DW, Gushulak BD, Macdonald L. Health and foreign policy: influences of migration and population mobility. *Bull World Health Organ*. 2007;85:200-206.
83. Şatıroğlu-Güldalı P, Özmen Z. Eğitim düzeyi yüksek Suriyelilerin sosyo-ekonomik ve kültürel sorunlarının toplumsal kabul ve uyum açısından değerlendirilmesi: Kayseri örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*. 2022;(12):346-373.
84. Güldalı O. STK perspektifinden İzmir'de göçmen ve sığınmacılara yönelik ayrımcılık ve sosyal dışlanma: Sosyal hizmetin temel ilkeleri bağlamında bir değerlendirme (master's thesis). Ankara, Turkey: Hacettepe Üniversitesi; 2022.
85. Czaika M. Migration and economic prospects. *J Ethn Migr Stud*. 2015;41(1):58-82.
86. Aluttis C, Bishaw T, Frank MW. The workforce for health in a globalized context: global shortages and international migration. *Glob Health Action*. 2014;7(1):23611.
87. Browne CV, Braun KL. Globalization, women's migration, and the long-term-care workforce. *Gerontologist*. 2008;48(1):16-24.
88. Shen T. Rural workforce migration: A summary of some studies. *Soc Sci China Engl Ed*. 2003;24(4):84-101.
89. Kunpeuk W, Teekasap P, Kosiyaporn H, et al. Understanding the problem of access to public health insurance schemes among cross-border migrants in Thailand through systems thinking. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(14):5113.

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN ÇOCUK İŞÇİLER SORUNU: KAYIP BİR KUŞAK

*Süleyman Enes HACİBEKTAŞOĞLU¹
Fatih DENİZ²*

GİRİŞ

Türkiye'nin sosyo-ekonomik görünümü, özellikle Suriye iç savaşından kaynaklanan ve devam eden mülteci krizi bağlamında, göç kalıpları ve iş gücü dinamiklerinin karmaşık bir etkileşimi ile karakterize edilmektedir. Göçmen akını, çocuklar da dahil olmak üzere birçok göçmenin iş bulduğu tarım, inşaat ve hizmet sektörü başta olmak üzere Türkiye ekonomisinin çeşitli sektörlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu göçmen nüfusun ekonomik katkıları, özellikle kırsal alanlarda işgücü eksikliklerini gidermeye ve ekonomik faaliyetleri canlandırmaya yardımcı oldukları için önemlidir (1,2). Bununla birlikte, bu ekonomik entegrasyona, özellikle göçmen nüfuslar arasındaki çocuk işçiliği ile ilgili önemli zorluklar eşlik etmektedir.

Türkiye'de çocuk işçiliği konusu, göçmen ailelerin karşı karşıya olduğu sosyo-ekonomik kırılmalıklar nedeniyle acil bir konudur. Araştırmalar, yoksulluğun çocuk işçiliğinin başlıca itici gücü olduğunu ve ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle çocuklarının elde ettiği gelire güvendiğini göstermektedir (3). Özellikle güvencesiz yasal statüleri ve sosyal hizmetlere sınırlı erişimleri nedeniyle sorunlar yaşayabilecek Suriyeli mülteci aileler için geçerlidir. Çatışma ve kayıptan kaynaklanan travma da dahil olmak üzere göçün psikolojik ve sosyal etkileri, bu nüfuslar arasında çocuk işçiliği risklerini daha da artırmaktadır (4,5).

Göçmen çocuklar genellikle tehlikeli koşullarda, özellikle de sömürü ve istismara maruz kalabilecekleri başlıca sektörlerden birisi olan tarım iş kolunda çalışmaktadır. Sömürü

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü shacibektasoglu@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8997-8480

² Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü fatihdeniz@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7539-5906

KAYNAKLAR

1. Shen T. Rural workforce migration: A summary of some studies. *Social Sciences in China-English Edition*. 2003;24(4):84-101.
2. Khosa RM, Kalitanyi V. Migration reasons, traits and entrepreneurial motivation of African immigrant entrepreneurs: Towards an entrepreneurial migration progression. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*. 2015;9(2):132-155.
3. Çobaner AA. Türkiye’de çocuk işçiliği sorunu ve haberlerde Suriyeli çocuk işçilerin izini sürmek. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*. 2016;5(9):13-49.
4. Taş HY, Abbasigil SÖ. Dünyada çocuk işçiliği sorunu: Türkiye-Almanya-Pakistan karşılaştırması. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 2016;6(14):25-46.
5. Tor H. Türkiye’de çocuk işçiliğinin boyutları. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*. 2010;2(2):25-42.
6. Lordoğlu K, Aslan M. Görünmeyen göçmen çocukların işçiliği: Türkiye’deki Suriye’li çocuklar. *Çalışma ve Toplum*. 2018;2(57):715-732.
7. Bahadır H, Demiral Y. Suriye’den Türkiye’ye zorunlu göç hareketi ve çocuk işçiliği. *Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi*. 2019;4(3):389.
8. Moehling CM. State child labor laws and the decline of child labor. *Explorations in Economic History*. 1999;36(1):72-106.
9. Radfar A, Asgharzadeh SAA, Quesada F, Filip I. Challenges and perspectives of child labor. *Industrial Psychiatry Journal*. 2018;27(1):17-20.
10. Çöpöğlu M. Türkiye’de çocuk işçiliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;(14):357-398.
11. Erbay E. Türkiye’de çocuk işçiliğinin büyük resmi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2013;24(1):157-168.
12. Şen B, Kahraman F. Oyun hakkının uzağında yaşamak: Türkiye’de içgöç ve çocuk emeği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2012;2012(27):167-189.
13. International Labour Organization (ILO). *World Employment and Social Outlook: Trends 2020*. Geneva: ILO; 2020.
14. International Labour Organization (ILO). *Convention No. 138 Concerning Minimum Age for Admission to Employment*. Geneva: ILO; 1973.
15. International Labour Organization (ILO). *Convention No. 182 Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour*. Geneva: ILO; 1999.
16. Bolgün C, Işık A. Sürdürülebilir toplumsal kalkınmanın mihenk taşı: Çocuk yoksulluğu üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;(3):1-10.
17. Işık A. *Sosyal Hizmette Çokkültürcülük: Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Süreci*. Ankara: SABEV Yayınları; 2020.
18. Işık A. İnsan haklarının kesişimselliği ve sentezi: Sosyal hizmet için paydaş ihlallerden ortak haklara. A. Işık, editor. *Türkiye’de İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Uygulama*. 1st ed. Ankara: Nobel; 2022:165-185.
19. Tor H. Türkiye’de çocuk işçiliğinin boyutları. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*. 2010;2(2):25-42.
20. Guarcello L, Lyon S, Valdivia C. Evolution of the relationship between child labour and education since 2000: Evidence from 19 developing countries. *Understanding Children’s Work Programme Working Paper Series*.
21. Massey DS, Arango J, Hugo G, et al. Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi. *Göç Dergisi*. 2014;1(1):11-46.
22. Gül T, Öztürk M. Çocuk işçiliğinin nedenleri üzerine kavramsal bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2020;(37):130-148.

23. Çöpöğlü M. Bir kısır döngü: Dünyada ve Türkiye’de çocuk işçiliği ve işsizlik. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;6(5):671-685.
24. Erbay E. Türkiye’de çocuk işçiliğinin büyük resmi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2013;24(1):157-168.
25. Aydın İ. Türkiye’de çocuk istismarı ve çocuk işçiliği. *İş ve Hayat*. 2018;4(7):65-81.
26. Tunçcan N. Çocuk işçiliği: Nedenleri, boyutları ve küreselleşen dünyadaki konumu. In: *Journal of Social Policy Conferences*. No. 43-44. Istanbul University; 2000.
27. Dur AİB, Öztürk M. Türkiye’de ve dünyada çocuk işçiliği ve mücadele politikaları: SDÜ MYO öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2017;22(3):613-635.
28. Harunoğulları M. Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi (GD)*. 2016;3(1):29-63.
29. Ari YO. The relationship between information and communication technology (ICT), international migration and economic growth in Turkey. *Alanya Akademik Bakış*. 2021;5(3):1169-1180.
30. Dedeoğlu S. Tarımsal üretimde göçmen işçiler: Yoksulluk nöbetinden yoksulların rekabetine. *Çalışma ve Toplum*. 2018;1(56):37-68.
31. Çakmak G. Çin Halk Cumhuriyeti’nde devamlılık gösteren bir unsur olarak emek sömürüsü. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2022;12(3):2135-2148.
32. Şahin Ç. Türkiye’de kadın göçmen işçilerin durumunun ‘emek-sermaye çatışmasında’ yeniden değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*. 2018;4(59):2155-2192.
33. Ereş F. Türkiye’de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2015;6(2):17-30.
34. Civan OE, Gökalp A. Göçmen işçi kavramı ve göçmen işçilerin iş sağlığı ve güvenliği. *Çalışma ve Toplum*. 2011;1(28):233-264.
35. Çelgin D. Göçmenlik ve göçmen işçi kavramları ile dış göç yapmış işçilerin çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar. *Çalışma Dünyası Dergisi*. 2014;2(2).
36. Aslantürk O, Tunç YE. Yabancıların Türkiye’de kayıt dışı istihdamı. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2018;10(4):13-20.
37. Öncü E, Yiğit R, editors. Nedenleri ve Sonuçları ile Çocuk İşçiliği. *Akademisyen Kitabevi*; 2024.
38. Çakmak G. Günümüzde çocuk işçiliğinin sosyoekonomik nedenleri: Türkiye ve Meksika örnekleri. Master’s thesis, Ankara Üniversitesi (Turkey); 2021.
39. Kaypak Ş, Bimay M. Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. 2016;6(1):84-110.
40. Ozbay B. Türkiye’de çocuk, göç ve emek. *Çocuk ve Gençlik Dergisi*. 2020;12(5):35-42.
41. Darwin F, Demir Y. Suriyeli çocukların Türkiye’deki eğitimine yönelik bir inceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020;9(4):24-43.
42. Ceylan S. Çocuk işçiliği ve göçmen çocuk işçilerin çalışma şartları: Türkiye örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2021;2(11):105-120.
43. Demir Y, Demir Y. Suriye’deki iç savaştan Türkiye’ye göç eden çocukların iş gücü piyasasına etkisi. *Eğitimde ve Sosyal Bilimlerde Araştırmalar Dergisi*. 2020;1(6):112-126.
44. International Labour Organization (ILO). *Global Estimates of Child Labour: Results and Trends 2012-2016*. Geneva: ILO; 2017.
45. Uysal S. Avrupada Türk işçi göçü ve toplumsal entegrasyon: Almanya örneği. *Sosyo-Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2022;3(7):45-69.
46. Güvenç, G. Göçmen işçiler ve sosyal hizmet. *Halk Sağlığı ve Sosyal Hizmet*. 2017;1(12):15-32.
47. Karakaya A. Zorunlu göç ve iş gücü: İç göçün üretim ve emek piyasasındaki etkileri. *Sosyal Ekonomi Dergisi*. 2019;4(3):59-72.
48. Onaran Y. Türkiye’de Suriyeli çocuk işçilerin istihdamı ve karşılaşılan zorluklar. *Göç ve İşçi Sendikaları Dergisi*. 2018;4(2):18-34.

49. Karabulut A. Emek göçü ve küreselleşme: Türkiye örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;4(5):130-147.
50. Yılmaz F. Çocuk işçiliği ve göçmen işçilerin Türkiye'deki durumu. *Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2020;1(2):99-118.
51. Yılmaz F. Türkiye'de çocuk işçiliği ve eğitimi. *Eğitim Dergisi*. 2021;12(3):147-160.
52. Sarı Y. Türkiye'de çocuk işçiliğinin önlenmesinde alınması gereken tedbirler. *Sosyal Politikalar Araştırma Dergisi*. 2019;8(4):230-246.
53. Bayram F, Çalışkan M. Suriyeli çocukların Türkiye'deki eğitim hakkı. *Büyükçekmece Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020;5(7):62-79.
54. Yılmaz M. Suriyeli çocukların sosyal uyum süreçleri. *Göç Dergisi*. 2020;3(4):184-199.
55. Eryılmaz S. Türkiye'de çocuk işçiliği sorununu çözme yolunda yapılması gerekenler. *Sosyal Çalışma Dergisi*. 2017;4(3):89-102.
56. Kaymak M. Çocuk işçiliği üzerine bir inceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2015;2(5):22-43.
57. Civan M. Göçmen çocuk işçiliği: Türkiye'deki durum ve çözüm önerileri. *Çalışma Ekonomisi Dergisi*. 2020;17(4):72-84.
58. Güvenç S. Suriye'deki iç savaş ve göçmen çocukların Türkiye'deki durumları. *Sosyal Hizmetler Dergisi*. 2021;19(2):13-29.
59. Doğan İ, Demirtaş Y. Çocuk işçiliği ve eğitim. *Çalışma Araştırmaları Dergisi*. 2020;7(6):68-81.
60. Keskin B, Bayramoğlu D. Göçmen çocuk işçilerin çalışma koşulları. *Çalışma Araştırmaları Dergisi*. 2022;5(3):45-56.
61. Bolukbaşı, A. Türkiye'de çocuk işçiliği: Bir literatür taraması. *Sosyal Hizmetler Dergisi*. 2017;1(5):54-70.
62. Güvenç N. Göçmen işçilerin sorunları: İç ve dış göçmen işçi profili. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 2021;14(5):17-32.
63. Dönmez E. Türkiye'de çocuk işçiliği ve çözüm önerileri. *Toplum ve İnsan Hakları Dergisi*. 2020;11(4):54-78.
64. Şahin B. Göçmen çocuk işçilerin yaşam hakkı. *Çocuk ve İşçilik Araştırmaları Dergisi*. 2021;5(3):45-60.
65. Gedik A. Türkiye'deki Suriyeli çocuk işçiler üzerine bir araştırma. *Göç Dergisi*. 2021;6(4):21-39.
66. Öztürk H. Suriye'den Türkiye'ye gelen çocuk işçilerin göçmenlik ve çalışma koşulları. *Uluslararası Göç Araştırmaları Dergisi*. 2020;3(7):88-105.
67. Bolat Z. Çocuk işçiliği ve göçmen işçilerin çalışma hayatındaki etkileri. *Sosyal Politika Dergisi*. 2018;2(1):98-112.
68. Erdoğan Y, Çolak S. Türkiye'deki Suriyeli çocuk işçilerin eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Çalışma ve Çocuk Hakları Dergisi*. 2020;8(4):32-46.
69. Toprak S, Karahan D. Göçmen işçilerin sorunları ve çözüm önerileri. *Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 2021;13(6):45-58.
70. Sağlam B, Kayalar S. Türkiye'deki göçmen çocuk işçilerinin çalışma koşulları ve karşılaştıkları sorunlar. *Toplum ve Çalışma Dergisi*. 2020;2(3):77-89.
71. Ateş Z. Göçmen işçilerin çalışma ve yaşam şartları. *Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2018;6(2):95-110.
72. Gözübüyük O, Karagöz B. Türkiye'deki göçmen işçi çocuklarının eğitim hakkı. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019;3(5):46-59.
73. Şekerci A. Çocuk işçiliği ile mücadele için sosyal politikalar. *Sosyal Politika Araştırmaları Dergisi*. 2021;8(3):121-137.
74. Gözen A. Göçmen işçilerin Türkiye'deki durumu: Sosyal ve ekonomik bir inceleme. *Sosyal Hizmet Dergisi*. 2019;10(1):23-45.
75. Genç E. Çocuk işçiliği ve göçmen çocuk işçilerin eğitim sorunları. *Çocuk ve İşçi Hakları Dergisi*. 2022;9(3):115-130.
76. Çimen B. Türkiye'de çocuk işçiliği ve mülteci işçiliği üzerine bir inceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2022;13(6):60-72.

İKLİM KRİZİ KAYNAKLI GÖÇ VE TOPLUM SAĞLIĞI

Yunus KARA¹

GİRİŞ

İklim krizi, doğrudan veya dolaylı olarak insan faaliyetine atfedilen, küresel atmosferin bi-leşimini değiştiren ve bunun sonucunda ekolojik dengenin bozulmasına yol açan bir olgu olarak tanımlanmaktadır (1). İklim sistemi üzerindeki insan (antropojenik) etkileri açık olmakla birlikte, bu etkilerin insan ve doğal sistemler üzerinde kademeli sonuçlar yarattığı ifade edilmektedir (2, 3). İnsan eylemleri, insanların doğanın önemli bir gücü haline gelmelerini ve ekolojik sisteme hakim olmalarını beraberinde getirerek, küresel olarak iklim ve nüfus sağlığının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (4).

Fosil yakıtların kullanımı, atmosfere salınan ısı tutucu sera gazlarının (özellikle karbondioksit ve metan) birincil kaynağıdır. Buna ek olarak, gübre kullanımından kaynaklanan azot oksit ve madencilik ile hidrolik kırılmadan kaynaklanan “kaçak metan” da önemli sera gazı kaynaklarıdır (5). Sera gazları, dünyanın serbest bıraktığından daha fazla ısı enerjisi tutmasına neden olarak gezegenin ısınmasına yol açmaktadır. Son zamanlarda dünya çapındaki sıcaklık anormallikleri, en az iki bin yıllık bir süre boyunca örneği görülmemiş bir şekilde seyretmektedir. 2015’ten 2021’e kadar art arda yedi yıl, kaydedilen en sıcak yıllar olmuştur (6). NASA, 2016 ve 2020 yıllarının şimdiye kadarki en sıcak yıllar olarak kaydedildiğini belirtmiştir (7). Bu yüzyılda dünyanın 1.5 santigrat derece ısınmasının geri döndürülemez bir durum olduğu belirtilmekte, yirmi birinci yüzyıl boyunca sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 2.0 santigrat derece üzerinde kritik bir devrilmeye noktasının altında tutmak için küresel bir mücadele sürdürülmektedir (8). Ancak, bu mücadele, küresel bir neoliberal ekonomik rejim ve sera gazlarını acımasızca atmosfere salan

¹ Doç.Dr., Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ykara@sinop.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7812-5845

kilemektedir. Göç alan bölgelerde ise, ani nüfus artışı sağlık sistemlerine olan talebi artırmakta ve mevcut kaynakların yetersiz kalmasına neden olmaktadır.

İklim krizi kaynaklı göç ve bunun toplum sağlığı üzerindeki etkilerini ele almak, bütüncül bir yaklaşımlar gerektirmektedir. Politikalar, iklim krizinin etkilerini hafifletmeye ya da ortadan kaldırmaya yönelik stratejileri geliştirerek, göçün önlenmesi ve insanların yerinde kalabilmelerini sağlamaya odaklanmalıdır. Sonuç olarak, iklim göçünün toplum sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek hem yerel hem de uluslararası düzeyde iş birliği ve koordinasyon gerektirmektedir. İklim krizi, göç ve sağlık politikaları bütüncül bir şekilde ele alınmalı, bu alanlardaki araştırmalar ve uygulamalar desteklenmelidir. Bu çabalar hem göç eden bireylerin hem de göç alan toplulukların sağlığını korumak ve iyileştirmek için hayati öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

1. Kara Y. Kesişimsellik iklim değişikliğinin neresinde? *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2021;7(1):1-16. doi:10.46442/intjcss.729485
2. Sanson AV, Van Hoorn J, Burke SEL. Responding to the impacts of the climate crisis on children and youth. *Child Development Perspectives*. 2019;13(4):201-207. doi:10.1111/cdep.12342
3. Er F, Canatan Gençer Ç, Barut B, Kara Y. Sosyal hizmet uygulamalarında ekopsikolojiyi düşünmek. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020;5(1):73-82.
4. Laurance WF. The Anthropocene. *Current Biology*. 2019;29(19): R953-R954. doi:10.1016/j.cub.2019.07.055
5. Friel S. Climate change, society, and health inequities. *The Medical Journal of Australia*. 2022;217(9):466-468. doi:10.5694/mja2.51731
6. Neukom R, Steiger N, Gómez-Navarro JJ, Wang J, Werner JP. No evidence for globally coherent warm and cold periods over the preindustrial Common Era. *Nature*. 2019;571(7766):550-554. doi:10.1038/s41586-019-1401-2
7. NASA. 2020 tied for warmest year on record, NASA analysis shows. January 14, 2021. Accessed November 25, 2024. <https://svs.gsfc.nasa.gov/13799/#:~:text=Globally%2C%202020%20was%20the%20hottest,like%20carbon%20dioxide%20and%20methane>
8. Friel S. *Climate Change and the People's Health*. 1st ed. Oxford University Press; 2019. doi:10.1093/oso/9780190492731.001.0001
9. Kumari Rigaud K, de Sherbinin A, Jones B, et al. *Groundswell: Preparing for Internal Climate Migration*. Washington, DC: The World Bank; 2018.
10. Ripple WJ, Wolf C, Newsome TM, Barnard P, Moomaw WR, and 11,258 signatories from 153 countries. World scientists' warning of a climate emergency. *Bioscience*. 2020;70(1):8-12.
11. Foresight. Migration and Global Environmental Change. Future Challenges and Opportunities. Final Project Report. London: Government Office for Science; 2011.
12. Yu P, Xu R, Abramson MJ, Li S, Guo Y. Bushfires in Australia: a serious health emergency under climate change. *The Lancet Planetary Health*. 2020;4(1): e7-e8. doi:10.1016/S2542-5196(19)30267-0
13. Palinkas LA. Global climate change, population displacement, and public health: the next wave of migration. Springer; 2020.
14. Ofori DO, Bandauko E, Kutor SK, et al. A systematic review of international and internal climate-induced migration in Africa. *Sustainability*. 2023;15(22):16105. doi:10.3390/su152216105

15. International Organization for Migration. Discussion Note MC/INF/288: Migration and the Environment. November 1, 2007. Geneva: IOM. Accessed November 25, 2024. https://environmentalmigration.iom.int/sites/g/files/tmzbd11411/files/MC_INF_288.pdf
16. Gemenne F. Why the numbers don't add up: A review of estimates and predictions of people displaced by environmental changes. *Global Environmental Change*. 2011;21: S41-S49.
17. Ionesco D, Mokhnacheva D, Gemenne F. *The Atlas of Environmental Migration*. London: Routledge/Earthscan; 2017. Accessed November 25, 2024. <https://environmentalmigration.iom.int/atlas-environmental-migration>
18. Shultz JM, Rechkemmer A. Climate change, migration, and population health. In: Galea S, Ettman CK, Zaman MH, eds. *Migration and Health*. Chicago: University of Chicago Press; 2022:63-77. doi:10.7208/chicago/9780226822495-007
19. Shultz JM, Rechkemmer A, Rai A, McManus KT. Public health and mental health implications of environmentally induced forced migration. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*. 2019;13(2):116-122. doi:10.1017/dmp.2018.27
20. Lee SE, Press MC, Lee JA, Ingold T, Kurttila T. Regional effects of climate change on reindeer: A case study of the Muotkatunturi region in Finnish Lapland. *Polar Research*. 2000;19(1):99-105. doi:10.1111/j.1751-8369.2000.tb00333.x
21. Kelman I, Næss MW. Climate change and migration for Scandinavian Saami: A review of possible impacts. *Climate*. 2019;7(4):47. doi:10.3390/cli7040047
22. Ford JD, Pearce T, Duerden F, Furgal C, Smit B. Climate change policy responses for Canada's Inuit population: The importance of and opportunities for adaptation. *Global Environmental Change*. 2010;20(1):177-191. doi:10.1016/j.gloenvcha.2009.10.008
23. Roman M. Public health and climate change in the Republic of Kiribati [master's essay]. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh; 2013.
24. McIver L, Woodward A, Davies S, Tibwe T, Iddings S. Assessment of the health impacts of climate change in Kiribati. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2014;11(5):5224-5240. doi:10.3390/ijerph110505224
25. Rasmussen K, May W, Birk T, Matakiki M, Mertz O, Yee D. Climate change on three Polynesian outliers in the Solomon Islands: Impacts, vulnerability and adaptation. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*. 2009;109(1):1-13. doi:10.1080/00167223.2009.10649592
26. Pardo Martínez CI, Alfonso WH. Climate change in Colombia: A study to evaluate trends and perspectives for achieving sustainable development from society. *International Journal of Climate Change Strategies and Management*. 2018;10(4):632-652. doi:10.1108/IJCCSM-04-2017-0087
27. Cashman A, Nurse L, John C. Climate change in the Caribbean: The water management implications. *The Journal of Environment & Development*. 2010;19(1):42-67. doi:10.1177/1070496509347088
28. Pielke R, Landsea C, Mayfield M, Laver J, Pasch R. Reply to "Hurricanes and Global Warming—Potential Linkages and Consequences." *Bulletin of the American Meteorological Society*. 2006;87(5):628-632. Available from: <http://www.jstor.org/stable/26217170>
29. Rodríguez-Cruz LA, Niles MT. Awareness of climate change's impacts and motivation to adapt are not enough to drive action: A look at Puerto Rican farmers after Hurricane Maria. *PLOS ONE*. 2021;16(1): e0244512. doi:10.1371/journal.pone.0244512
30. Shultz JM, Sands DE, Kossin JP, Galea S. Double environmental injustice—Climate change, Hurricane Dorian, and the Bahamas. *New England Journal of Medicine*. 2020;382(1):1-3. doi:10.1056/NEJMp1912965
31. Berberoğlu S, Dönmez C, Çilek A. İklim değişikliği senaryoları altında konumsal modelleme kullanarak Türkiye'nin çevresel risk analizi: Net birincil üretim örneği. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*. 2016;31(ÖS2):107-116. doi:10.21605/cukurovaummfd.316723
32. Tekin MK. Küresel iklim değişiminin göçler üzerine etkileri ve Türkiye'ye dair öngörüler [doktora tezi]. Van: Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi; 2023.

33. Bağdatlı C, Bellitürk K. Negative effects of climate change in Turkey. *Advances in Plants & Agriculture Research*. 2016;3(2):44-46.
34. Çavuş K, Kaya AA. Afetler, depremler ve kitlesel zorunlu göç akınları: Kahramanmaraş merkezli depremler üzerinden bir değerlendirme. *Afet ve Risk Dergisi*. 2024;7(1):195-209. doi:10.35341/afet.1378410
35. İlater MS. Kırsal yoksulluk, göç ve afet ilişkisi: "Zeytinköy orman yangını örneği." *Afet ve Risk Dergisi*. 2019;2(2):80-94. doi:10.35341/afet.572197
36. Kolukırık S, Arslan DA, Gökalp Yılmaz G. Orman yangınlarının toplumsal etkileri ve görünümü: Medya paylaşımlarında 2021 büyük Antalya-Manavgat yangını. *Afet ve Risk Dergisi*. 2022;5(2):560-580. doi:10.35341/afet.1086418
37. Üstün YM. Antropojenik iklim değişikliğine bağlı deniz seviyesi değişiminin Sinop Yarımadası'na olası etkileri. *Afet ve Risk Dergisi*. 2019;2(2):64-79. doi:10.35341/afet.567218
38. Moullec F, Velez L, Verley P, et al. Capturing the big picture of Mediterranean marine biodiversity with an end-to-end model of climate and fishing impacts. *Progress in Oceanography*. 2019; 178:102179. doi:10.1016/j.pocean.2019.102179
39. Neira M, Erguler K, Ahmady-Birgani H, et al. Climate change and human health in the Eastern Mediterranean and Middle East: Literature review, research priorities, and policy suggestions. *Environmental Research*. 2023;216(Pt 2):114537. doi:10.1016/j.envres.2022.114537
40. US Global Change Research Program. The impacts of climate change on human health in the United States: A scientific assessment. Edited by Allison Crimmins, John Balbus, Janet L. Gamble, et al. Washington, DC: USGCRP; 2016. doi:10.7930/J0R49NQX
41. McMichael AJ, Woodruff RE, Hales S. Climate change and human health: Present and future risks. *The Lancet*. 2006;367(9513):859-869. doi:10.1016/S0140-6736(06)68079-3
42. Watts N, Amann M, Arnell N, et al. The 2019 report of The Lancet Countdown on health and climate change: Ensuring that the health of a child born today is not defined by a changing climate. *The Lancet*. 2019;394(10211):1836-1878. doi:10.1016/S0140-6736(19)32596-6
43. Braunisch V, Coppes J, Arlettaz R, et al. Underpinning the precautionary principle with evidence: A spatial concept for guiding wind power development in endangered species' habitats. *Journal for Nature Conservation*. 2015; 24:31-40. doi:10.1016/j.jnc.2015.01.003
44. Roelfsema M, Fekete H, Höhne N, et al. Reducing global GHG emissions by replicating successful sector examples: The 'good practice policies' scenario. *Climate Policy*. 2018;18(9):1103-1113.
45. Bodansky D, Brunnée J, Rajamani L. *International Climate Change Law*. Oxford University Press; 2017.

TRAVMADAN KURTULAN GÖÇMENLERLE ÇALIŞAN PROFESYONELLERDE İKİNCİL TRAVMATİK STRES TEPKİLERİ

Filiz ER ¹

GİRİŞ

Göç, “Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde hareket etme süreci” olarak tanımlanabilir. Uzunluğu, bileşimi ve nedenleri ne olursa olsun her türlü insan hareketini kapsayan, mültecileri, yerinden edilmiş kişileri ve ekonomik göçmenleri içerir” (1). Geçmişte üstlenilen role uygun olarak Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle göç yolu üzerinde merkezi bir rol üstlenmeye devam etmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı'nın 2024 verilerine göre, Türkiye'deki düzensiz göçmen sayısı 82.462, uluslararası koruma başvurusu yapan kişi sayısı 19.017, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı 3.115.344, insan ticareti mağduru sayısı ise 64 olarak kaydedilmiştir (<https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik>). Çeşitli disiplinlerden sağlık çalışanları, avukatlar, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve eğitimciler gibi profesyoneller, hem Türkiye'de hem de diğer ülkelerde göçmenlerle çalışmaktadır. Bu göçmenlerin büyük bir çoğunluğu savaş, yoksulluk ve doğal afetler gibi olumsuz koşullardan kaçmaktadır. Ancak, bu profesyoneller iç içe geçmiş psikolojik, sosyal ve etik zorluklarla mücadele etmek zorundadır. Bu zorluklar arasında, sosyal adaletin sağlanması, insan haklarının savunulması ve göçmenlerin sağlığına geliştirilmesinin yanı sıra göçmenlerin yaşadığı ağır travmatik deneyimlerden kaynaklanan insani acılarla da ilgilenilme ve hatta tedavi terapi süreçlerini işletme de bulunmaktadır (2).

Çoğu göç süreci, bireylerin ruhsal ve zihinsel sağlık sorunları riskini artıracı bir dizi yaşam olayını içermektedir (3). Bu süreçte, göçmenler

¹ Doç.Dr. Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, filliztokgoz@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0001-5065-3809

önüne alındığında, yalnızca travmadan kurtulan göçmenlerin değil, aynı zamanda onlarla çalışan profesyonellerin de bu süreçte desteklenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir bir yardım sürecini oluşturmak ve geliştirmek adına, profesyonellere psiko-sosyal destek sağlanmasının önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Bu destek, profesyonellerin işlerini daha sağlıklı ve etkili bir şekilde yapabilmelerini sağlayarak, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyileşme sürecinin daha verimli olmasına katkı sunacaktır.

Yapılan, profesyonellerin başarılı olabilmesi, gelişiminin ve refahının sağlanabilmesi için bazı ihtiyaçların karşılanması gerektiğini kabul etmektir.

- Etik, bürokratik ve mevzuata yönelik denetim değişikliklerinin yapılması,
- Profesyonellerin travma sürecine ilişkin gelişmelerini tamamlama adına gerekli eğitimlerin verilmesi,
- Profesyonellerin fiziksel ve ruhsal sağlığını geliştirmeye ilişkin önlemlerin alınması
- Sosyal desteğin yanında süper vizyon çalışmaları ile destek sağlanması
- Mesleki sınır ve limitlerin belirlenmesi
- Belirli aralıklarla profesyonelin ikincil travma sürecinde etkilenme durumunun taranması fayda verecektir.

KAYNAKLAR

1. Perruchoud R. Glossary on migration (No. 1). UN. 2004
2. De Leo A, Cotrufo P, Gozzoli C. The refugee experience of asylum seekers in Italy: A qualitative study on the intertwining of protective and risk factors. *Journal of Immigrant and Minority Health*; 2022; 1-13. doi:10.1007/s10903-021-01296-3
3. Carta, M. G., Bernal, M., Hardoy, M. C. et al. the "Report on Mental Health in Europe" working group. Migration and mental health in Europe (the state of the mental health in Europe working group: appendix 1). *Clin Pract Epidemiol Ment Health*; 2023; 1: 13. doi:10.1007/s10903-021-01296-3
4. Figley C R. Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized. Routledge; 2013.
5. Turgut İ. Travma mağduru mültecilerle çalışan meslek elemanlarının ruhsal sorunları üzerine karşılaştırma gruplu bir değerlendirme çalışması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi; 2014.
6. Ünal Y, Kara K, Calayır A. et al. Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilere psikososyal destek sunan insani yardım çalışanlarının yaşam kalitesi düzeylerinin belirlenmesi. 2017 [Poster sunumu].
7. Acar Z. Mülteci ve sığınmacılarla çalışan meslek elemanlarında depresyon düzeyi, stres ve tükenmişlik belirtilerinin psikososyal risk faktörlerinin incelenmesi. Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2021.
8. Uyan Semerci P, Yurttagüler L. Birlikte Yaşamak Projesi Göç Alanında Saha Çalışanları İhtiyaçlar ve Öneriler Raporu. 2018. Erişim tarihi: 02.06.2024. Erişim Adresi: <https://goc.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/05/08/rapor-goc-saha-calisanlari-ihtiyaclar-oneriler.pdf>
9. Allen J G. Traumatic relationships and serious mental disorders. John Wiley & Sons Ltd.; 2001
10. Herman JL. Travma ve İyileşme. Literatür Yayınları 4. Baskı. İstanbul; 2016
11. Kaya Z. Travma psikolojik danışmanlığında kavramsal çerçeve. İçinde: Travma psikolojik da-

- nışmanlığı, Ed: Firdevs Savi Çakar, 4. baskı, 1. bölüm, Pegem Akademi Yayınları; 2023: 1-32.
12. Pearlman LA, Saakvitne KW. Trauma and the therapist: Countertransference and vicarious traumatization in psychotherapy with incest survivors. WW Norton & Company; 1995
 13. Herbert C. Travma sonrası psikolojik tepkileri anlamak. Psikonet; 2018.
 14. Jones E, Wessely S. Psychological trauma: A historical perspective. *Psychiatry*. 2006;7:217-220.
 15. American Psychiatric Association. (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. Text revision.
 16. Wagner AW, Jakupcak M. Chapter 3. Combat-related stress reactions among U.S. veterans of wartime service. In: Laurence JH, Matthews MD, eds. *The Oxford Handbook of Military Psychology*. OUP USA; 2012
 17. Summerfield D. The invention of post-traumatic stress disorder and the social usefulness of a psychiatric category. *BMJ*. 2001;322(7278):95-98. doi:10.1136/bmj.322.7278.95.
 18. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5. Vol 5, No 5. Washington, DC: American Psychiatric Association; 2013.
 19. Johnston J. The impact of yoga on military personnel with post traumatic stress disorder. Unpublished doctoral dissertation. Northeastern University, Boston, MA; 2011: 5-6
 20. Breslau N, Kessler RC, Chilcoat HD, Schultz LR, Davis GC, Andreski P. Trauma and posttraumatic stress disorder in the community: the 1996 Detroit Area Survey of Trauma. *Arch Gen Psychiatry*. 1998;55(7):626-632. doi:10.1001/archpsyc.55.7.626.
 21. Giller E. What is psychological trauma. Sidran Institute;1999; 15: 2021.
 22. Hauff E, Vaglum P. Chronic posttraumatic stress disorder in Vietnamese refugees. A prospective community study of prevalence, course, psychopathology, and stressors. *J Nerv Ment Dis*. 1994;182(2):85-90. doi:10.1097/00005053-199402000-00004.
 23. Lanzara R, Scipioni M, Conti C. A Clinical-Psychological Perspective on Somatization Among Immigrants: A Systematic Review. *Front Psychol*. 2019;9:2792. Published 2019 Jan 17. doi:10.3389/fpsyg.2018.02792.
 24. Steel JL, Dunlavy AC, Harding CE, Theorell T. The Psychological Consequences of Pre-Emigration Trauma and Post-Migration Stress in Refugees and Immigrants from Africa. *J Immigr Minor Health*. 2017;19(3):523-532. doi:10.1007/s10903-016-0478-z.
 25. Kara Y, Turgut Akan Ş. İnsan ticareti riski altında bulunan refakatsiz göçmen çocuklar: Sorunlar, ihtiyaçlar ve çözüm önerileri. Sosyal ve beşeri bilimler modern değerlendirmeler ve araştırmalar içinde. Ed: Sansar MF, Sarioğlan M. Livre de Lyon; 2023: 103-121.
 26. Samarasinghe K, Arvidsson B. 'It is a different war to fight here in Sweden'--the impact of involuntary migration on the health of refugee families in transition. *Scand J Caring Sci*. 2002;16(3):292-301. doi:10.1046/j.1471-6712.2002.00089.x.
 27. Bragazzi NL, Puente G D, Natta W M. Somatic perception, cultural differences and immigration: results from administration of the Modified Somatic Perception Questionnaire (MSPQ) to a sample of immigrants. *Psychology research and behavior management*; 2014; 161-166
 28. Kara Y. Göçmenlere yönelik ihmal ve istismar vakalarında iletişimin önemi. İçinde: Göçmen sağlığında iletişim. Ed: Ghiasee A. Nobel; 2022: 103-121.
 29. Akçabozan-Kayabol NB, Ünlü-Kaynakçı FZ. İkincil travma, travma sonrası büyüme ve öz bakım. İçinde: Savi-Çakar F, ed. Travma psikolojik danışmanlığı. Pegem Akademi Yayıncılık; 2022: 368-402.
 30. Bhugra D, Gupta S, Bhui K, et al. WPA guidance on mental health and mental health care in migrants. *World Psychiatry*. 2011;10(1):2-10. doi:10.1002/j.2051-5545.2011.tb00002.x.
 31. Ventriglio A, Bellomo A, Vitrani G, Stella E, Gentile A, Bhugra D. Migration, violence, and the role of psychiatry in Italy. *Int Rev Psychiatry*. 2017;29(4):327-333. doi:10.1080/09540261.2017.1343532.
 32. Bjornestad AG, Schweinle A, Elhai JD. Measuring secondary traumatic stress symptoms in military spouses with the posttraumatic stress disorder checklist military version. *J Nerv Ment*

- Dis.* 2014;202(12):864-869. doi:10.1097/NMD.0000000000000213.
33. Dekel R, Monson CM. Military-related post-traumatic stress disorder and family relations: Current knowledge and future directions. *Aggression and Violent Behavior.* 2010;15(4):303-309.
 34. Galovski T, Lyons JA. Psychological sequelae of combat violence: A review of the impact of PTSD on the veteran's family and possible interventions. *Aggression and Violent Behavior.* 2004;9(5):477-501.
 35. Bride B E, Robinson M M, Yegidis B, Figley C R. Development and validation of the secondary traumatic stress scale. *Research on Social Work Practice;*2004; 14: 27-35.
 36. Elwood LS, Mott J, Lohr JM, Galovski TE. Secondary trauma symptoms in clinicians: a critical review of the construct, specificity, and implications for trauma-focused treatment. *Clin Psychol Rev.* 2011;31(1):25-36. doi:10.1016/j.cpr.2010.09.004.
 37. Kindermann D, Schmid C, Derreza-Greeven C, et al. Prevalence of and Risk Factors for Secondary Traumatization in Interpreters for Refugees: A Cross-Sectional Study. *Psychopathology.* 2017;50(4):262-272. doi:10.1159/000477670.
 38. Bride BE. Prevalence of secondary traumatic stress among social workers. *Soc Work.* 2007;52(1):63-70. doi:10.1093/sw/52.1.63.
 39. Stellman JM, Smith RP, Katz CL, et al. Enduring mental health morbidity and social function impairment in world trade center rescue, recovery, and cleanup workers: the psychological dimension of an environmental health disaster. *Environ Health Perspect.* 2008;116(9):1248-1253. doi:10.1289/ehp.11164.
 40. Ghisi M, Novara C, Buodo G, et al. Psychological distress and post-traumatic symptoms following occupational accidents. *Behav Sci (Basel).* 2013;3(4):587-600. Published 2013 Oct 25. doi:10.3390/bs3040587.
 41. Perrin MA, DiGrande L, Wheeler K, Thorpe L, Farfel M, Brackbill R. Differences in PTSD prevalence and associated risk factors among World Trade Center disaster rescue and recovery workers. *Am J Psychiatry.* 2007;164(9):1385-1394. doi:10.1176/appi.ajp.2007.06101645.
 42. Carswell K, Blackburn P, Barker C. The relationship between trauma, post-migration problems and the psychological well-being of refugees and asylum seekers. *Int J Soc Psychiatry.* 2011;57(2):107-119. doi:10.1177/0020764009105699.
 43. Gomez A. Vicarious trauma and posttraumatic growth: A study of how interpreters working in psychotherapy are impacted by their work. Doctoral dissertation, Dublin Business School; 2012..
 44. Hasdemir D. Mülteci travmasının tercümanlar üzerindeki etkileri: Dolaylı travmatizasyon ve başa çıkmanın niteliksel bir analizi. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi; 2018
 45. Stanković B. Helpers, volunteers and vicarious trauma: Workshop results. In: *Forced Migration and Social Trauma.* Routledge; 2018:249-259.
 46. Živanović M, Vukčević Marković M. Latent structure of secondary traumatic stress, its precursors, and effects on people working with refugees. *PLoS One.* 2020;15(10):e0241545. Published 2020 Oct 30. doi:10.1371/journal.pone.0241545
 47. Kocer D, Farriols N, Cifre I. at al. PTSD Among Refugee Rescue Workers: Effects of Compassion Satisfaction and Fatigue on Burnout. *Journal of Loss and Trauma;* 2024; 29(4): 421-437.
 48. Chatzea VE, Sifaki-Pistolla D, Vlachaki SA, Melidoniotis E, Pistolla G. PTSD, burnout and well-being among rescue workers: Seeking to understand the impact of the European refugee crisis on rescuers. *Psychiatry Res.* 2018;262:446-451. doi:10.1016/j.psychres.2017.09.022.
 49. Tehrani N. The cost of caring—the impact of secondary trauma on assumptions, values and beliefs. *Counselling Psychology Quarterly;* 2007; 20(4): 325-339.
 50. Johansen KH. Countertransference and divorce of the therapist. In: Gold JH, Nemiah JC, editors. *Beyond transference: When the therapist's real life intrudes.* Washington, DC: American Psychiatric Press; 1993.

51. Alayarian A. Counter-transference in working with refugees. *Self & Society*; 2004; 32(5): 42-46.
52. Eleftheriadou Z. Psychotherapeutic work with refugees: Understanding the therapist's countertransference. *Psychodynamic Counselling*; 1999; 5(2): 219-230.
53. Adams RE, Boscarino JA, Figley CR. Compassion fatigue and psychological distress among social workers: a validation study. *Am J Orthopsychiatry*. 2006;76(1):103-108. doi:10.1037/0002-9432.76.1.103.
54. Bearss B, Martin A, Dorsey Vinton S, et al. "Too Many Jobs and Not Enough Hands": Immigrant and Refugee Community Health Workers at the Frontlines of the COVID-19 Pandemic. *Qual Health Res*. 2024;34(1-2):86-100. doi:10.1177/10497323231204741.
55. Middleton J. Addressing secondary trauma and compassion fatigue in work with older veterans: An ethical imperative. *Ageing Life Care J*, 5;2015; 1-8.
56. Aldamen Y. Can a negative representation of refugees in social media lead to compassion fatigue? An analysis of the perspectives of a sample of Syrian refugees in Jordan and Turkey. *Journalism and Media*; 2023; 4(1): 90-104.
57. Gemignani M, Giliberto M. Constructions of burnout, identity, and self-care in professionals working toward the psychosocial care of refugees and asylum seekers in Italy. *Journal of Constructivist Psychology*; 2021; 34(1): 56-78.
58. Kim YJ. Secondary Traumatic Stress and Burnout of North Korean Refugees Service Providers. *Psychiatry Investig*. 2017;14(2):118-125. doi:10.4306/pi.2017.14.2.118.
59. Hong HJ, Sung MH. Factors affecting burnout of staff in emergency medical service (focusing on 119 rescuers in Busan and Gyeongnam). *Korean Journal of Occupational Health Nursing*; 2012; 21(2); 164-173.
60. Posselt M, Deans C, Baker A. et al.. Clinician wellbeing: The impact of supporting refugee and asylum seeker survivors of torture and trauma in the Australian context. *Australian Psychologist*; 2019; 54(5): 415-426.
61. Sagaltici E, Cetinkaya M, Nielsen SY., et al. Identified predictors and levels of burnout among staff workers in a refugee camp of first immigrant group: A cross-sectional study. *Medicine*; 2022; 11(1):135-41